

**UCHWAŁA NR 168/XXIII/2001
RADY GMINY MAŁA WIEŚ
z dnia września 27 września 2001 r.**

**w sprawie : uchwalenia „ Studium uwarunkowań i kierunków
zagospodarowania przestrzennego gminy Mała Wieś ”**

Na podstawie art. 6 Ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r'. (tekst jednolity Dz. U. Nr 15 poz. 139 z 1999 r. z późniejszymi zmianami) oraz art. 18 ust. 2 pkt. 5 Ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (tekst jednolity Dz. U. Nr 13 poz. 74 z 1996 r. z późniejszymi zmianami); Rada Gminy Mała Wieś postanawia :

§ 1

Uchwalić ” Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mała Wieś ” w brzmieniu załączników do niniejszej Uchwały tj.

1. Załącznik Nr 1 - tekst ” Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mała Wieś ”

część I. Uwarunkowania rozwoju

część U. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

2. Załącznik Nr 2 - Kierunki zagospodarowania przestrzennego - zał. graficzny w skali 1 : 10000

§ 2

Wykonanie Uchwały powierzyć Zarządowi Gminy Mała W^{ieś}.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**STUDIUM UWARUNKOWAN I
KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY MAŁA WIEŚ**

ETAP I

UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

Płock czerwiec 1999r.

GENERALNY PROJEKTANT

mgr inż. arch. STANISLAW ŻI)HAŃSKI

upr. urb. 606/88

Spis treści

1. WPROWADZENIE

- 1.1. Podstawy formalno-prawne sporządzenia studium gm. Mała Wieś
- 1.2. Cel sporządzenia gminy
- 1.3. Tryb i zakres sporządzania studium gmmy

2. STAN ZAGOSPODAROWANIA GMINY

2.1. Gmina Mała Wieś w strukturach regionalnych

2.1.1. Informacje o Gminie

2.1.2 Gmina w zarysie regionu

- Część osadnicza
- Funkcje w przestrzeni
- Powiązania

2.2. Zasoby gminy

2.2.1. Zagospodarowanie obszaru

- Tereny mieszkaniowo - usługowe
- Tereny usług publicznych
- Tereny usług komercyjnych
- Tereny produkcji
- Tereny infrastruktury technicznej
- Tereny przyrodnicze
- Tereny rolne

2.2.2. Sfera ekologiczna

- Ogólna charakterystyka geograficzno - przyrodnicza
- Rzeźba
- Surowce mineralne
- Gleby
- Klimat
- Warunki wodne

- Szata roślinna
- Obszary i obiekty przyrodnicze chronione
- Zanieczyszczenia środowiska

2.2.3. Sfera kulturowa

- Charakterystyka fizjonomiczna form i zasobów kulturowych

2.2.4. Sfera społeczna

- Ludność
- Praca
- Szkolnictwo
- Zdrowie
- Poziom życia
- Poziom obsługi mieszkańców

2.2.5. Sfera gospodarcza

- Przemysł i usługi
- Rolnictwo

2.2.6. Infrastruktura techniczna

- Zaopatrzenie w wodę
- Gospodarka ściekowa
- Zaopatrzenie w gaz
- Gospodarka odpadami stałymi
- Zaopatrzenie w ciepło
- Melioracje

3. KONCEPCJE ROZWOJOWE GMINY

3.1. Studium Województwa

3.2. Programy rozwojowe strukturalne

3.3. Plany zagospodarowania przestrzennego

3.4. Aspiracje, potrzeby

- Władz samorządowych

3.5. Procesy i zjawiska

3.5.1. Procesy demograficzne

3.5.2. Zmiany w zatrudnieniu

3.5.3. Zmiany przestrzenie

3.5.4. Zmiany infrastrukturalne

4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU

4.1. Identyfikacja problemów

4.1.1. Zagrożenie wynikające z procesów rozwojowych

4.1.2. Zaspokajanie potrzeb i aspiracji

4.2. Problemy

4.3. Identyfikacja obszarów konfliktowych i konfliktów

4.4. Czynniki wpływające na rozwój

1.WPROWADZENIE

1.1. Podstawy formalno-prawne sporządzania studium gminy

Mała Wieś

Zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym zarząd gminy sporządza studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej "studium".

Podstawą przystąpienia do sporządzenia studium gminy była Uchwała Rady Gminy nr 163/XXX/98 z dnia 28.05.98r Studium sporządza zespół autorski pod kierunkiem mgr inż, arch. Stanisława Żurańskiego na podstawie umowy nr 1/99 zawartej z Zarządem Gminy Mała Wieś w dniu 20.01.1999.

Niniejsze opracowanie obejmuje pierwszy etap prac nad studium gminy, dotyczący uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy Mała Wieś.

1.2. Cel sporządzenia studium

Studium sporządza się w celu określenia polityki przestrzennej prowadzonej przez samorząd.

Uchwalenie studium, najważniejszego dokumentu planistycznego ustala zasady uwzględnienia w procesach decyzyjnych:

- uwarunkowań wynikających z aktualnej sytuacji gminy

- przyjętych kierunków rozwoju przestrzennego gminy
- konsekwentnej realizacji polityki przestrzennej.

Ponadto studium gminy jest dokumentem definiującym relacje w/w celów z celami i kierunkami polityki państwa określonymi w koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, w studium województwa a także w studiach gmin sąsiednich.

Studium zapewnia związki z innymi częściami lokalnego systemu planowania tj. ze strategią rozwoju społeczno gospodarczego, programami strukturalnymi.

1.3. Tryb i zakres sporządzania studium gminy

Studium gminy sporządza się dla obszaru gminy z uwzględnieniem powiązań i uwarunkowań wynikających z obszarów sąsiednich i zadań rządowych. Studium ustanawia się jako akt prawa lokalnego (wytyczne kierownictwa wewnętrznego) me jest jednak przepisem gminnym. Pełnić będzie funkcje instrumentu koordynacji działań w przestrzeni.

Treścią studium jest:

część informacyjna studium obejmująca uwarunkowania definiowane lokalnie

- w sferze działań obligatoryjnych
- w sferze działań studialnych
- w sferze działań społecznych

część normatywną wyrażoną polityką przestrzenną gminy stanowiącą cel zasadniczy prac w studium obejmującą :

- zakres zmian w normatywnym układzie strukturalnym
- obszary, których te zmiany (polityki) będą dotyczyły.

Układ studium obejmuje podstawowe elementy gospodarowania:

- sfera ekologiczna
- sfera wsi i rolnictwa

- sfera obszarów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę
- sfera infrastruktury technicznej i komunikacji
- sfera kulturowa

2. STAN ZAGOSPODAROWANIA GMINY

2.1. Gmina Mała Wieś w strukturach regionalnych

2.1.1. Informacje o Gminie

Mała Wieś z dniem 1 stycznia 1999r. włączona została w strukturę powiatu plockiego ziemskiego woj. mazowieckiego. Od południa granicą gminy jest Wisła, od strony zachodniej graniczy z gminą Bodzanów, od strony północnej z gminą Bulkowo, od strony wschodniej z gminą Wyszogród.

Centrum życia Gminy ogniskuje się na obszarze wsi Mała Wieś, gdzie znajdują się jednostki administracji i obsługi. Koncentryczny układ ciążenia zapewnia układ komunikacyjny i drogowy. Potencjał gospodarczy gminy Mała Wieś wyraża się przeciętnymi parametrami gminy rolniczej, która w odniesieniu do byłego woj. plockiego ma następujące wielkości:

	Gmina	b.woj. plockie
ludność	6776	
jednostki zarejestrowane w systemie EKD	w tym w publ.	4889
dochody gminy na 1 mieszkańca	689 zł	740zł
wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	668 zł	759zł
zasoby mieszkaniowe p.u. m ² /osobę	18,2 m ²	17,4m
abonenci telefoniczni na 1000m.	35	145
drogi gminne	65 km	
liczba ludności na 1 lekarza	3.388 osoby	
powierzchnia gminy		
w tym: - lasy	10.891 ha	
użytki rolne	7.998 ha	

liczba gospodarstw rolnych	1026	24905
szkoły podstawowe	7	

2.1.2. Gmina w strukturze regionu

2.1.2.1. Część osadnicza

Gmina Mała Wieś jest gminą o charakterze rolniczym z charakterystyczną zabudową wiejską z wyodrębnionymi ośrodkami o lokalnym charakterze obsługi.

Wieś gminna jest jedynym ośrodkiem obsługi ponadlokalnej. Wyróżnić należy kilka ośrodków obsługi lokalnej podstawowej:

Główczyn

Dzierżanowo

Orszymowo

Święcice

Podgórze

Zakrzewo.

Pozostała sieć osadnicza nosi cechy zabudowy wiejskiej kolonijnej rozproszonej lub ulicowej.

Standardy strukturalne dot. zatrudnienia poziomów obsługi czy wykorzystania przestrzeni nie stanowią parametrów świadczących o specyfice gminy i nie mają znaczeń w dalszych analizach przestrzeni. Należy odnotować postępującą dewastację kulturową zabudowy wiejskiej, ale również działanie hamujące ten proces. Rozproszona forma zabudowy wiejskiej występuje na terenie całej gminy, jest obciążająca dla rolniczej przestrzeni produkcyjnej a także dla wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną.

2.1.2.2. Funkcje w przestrzeni

Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Mała Wieś wyodrębnia strefy obszarowe w oparciu o kryteria użytkowania i zainwestowania terenu:

- strefę przekształceń inwestycyjnych „A-B”
- „A” - tereny mieszkaniowo - usługowe
- „B” ~ tereny produkcyjno-składowe i gospodarki komunalnej
- strefę przestrzeni otwartych
- strefę zakazów i ograniczeń „E”.

Strefa zainwestowania i przekształceń obejmuje tereny mieszkaniowo - usługowe i tereny produkcyjno - składowe w wykształconej sieci osadniczej, rozszerzając istniejące funkcje i wprowadzając nowe. W terenach mieszkaniowych plan wyodrębnił funkcje dominujące uprawniając jednocześnie do stosowania odstępstw od poszczególnych uwarunkowań czy zakazów.

To samo spostrzeżenie można odnieść do innych funkcji w terenie. Przypisanie określonych funkcji do działki, lokalizacji w danej strefie określającej przestrzeń hamowały z jednej strony rozwój tej funkcji w innym układzie przestrzennym czy innej lokalizacji wynikającej ze zmiany warunków ekonomicznych, społecznych, z drugiej zaś strony procedura zmiany planu od strony formalnej zniechęcała do szukania rozwiązań prawnych tworząc najczęściej niezgodne z prawem i nieprawidłowe merytorycznie rozwiązania przestrzenne.

Zmiana ustrojowa wywołała istotne zmiany w większości standardów wpływających na kształtowanie przestrzeni.

Podstawowy wpływ na przestrzeń dotychczas miała przesłanka administracyjna - plan zagospodarowania, który uwzględniał wymagania ówczesnego poziomu technologicznego i technicznego inwestycji.

Wymagane strefy ochronne od uciążliwych zakładów, wykształciły pojęcie stref przemysłowych, mieszkaniowych usługowych obsługiwanych przez niedoinwestowane systemy infrastrukturalne techniczne i społeczne.

Przemieszczanie się mas ludzkich z miejsc zamieszkania do miejsc pracy i usług, i odwrotnie wymagało sprawnych systemów komunikacyjnych.

Taka szkoła gospodarowania przestrzenią przestaje funkcjonować.

Poszukiwania wyznaczają potrzebę zmian prawnych, gospodarczych i społecznych. Przede wszystkim gospodarka przestrzenna to określenie uprawnień i zobowiązań obywateli i urzędów w odniesieniu do przestrzeni wspólni użytkowanych jakimi jest teren gminy.

Plan określił tereny usług z wyodrębnieniem usług publicznych jako podstawowych dla rozwoju gminy. Tereny te odnoszą się zarówno do usług publicznych własnych jak i ponadlokalnych.

Zmiany administracyjne wymagają oceny zapotrzebowania na usługi publiczne, stopień ich zaspokojenia i określenia kolejności ich realizacji tzn. oznaczenie środków i terminów niezbędnych do ich realizacji.

Plan gminy ustalił funkcje produkcyjno składowe i obsługi technicznej znajdujące się na terenie gminy.

Zapis planu nie zabezpieczył jednak zintegrowanego rozwoju tzn.

zapewniającego tak interes obywateli jak i interes gminy rozumiany jako obowiązki zabezpieczenia środków na cele publiczne i urządzenia techniczne.

Dalej plan rozstrzyga w zakresie zasad użytkowania i zainwestowania w sferze rolniczych przestrzeni otwartych „C” a więc zabudowy zagrodowej, obszarów upraw rolnych, terenów zielonych.

Realizacja na tych obszarach udawadnia niespójności zapisów a także meaktualności ich ustaleń.

Strefa zakazów i ograniczeń ”E” zamyka ustalenia dotyczące poszczególnych stref funkcyjnych. Wymienia tutaj tereny lasów i przewidzianych do zalesień, terenu chronionego a także rezerwaty, zespoły dworskie, zabytki architektury i stanowiska archeologiczne, pomniki przyrody i zbiorniki wodne.

Wszystkie te obszary, chronione przepisami szczególnymi podlegają podwyższonym normom warunkującym dopuszczalność zmian czy przekształceń przestrzeni.

Oceniając aktualny stan zainwestowania i rozmieszczenia poszczególnych funkcji w gminie przedstawia się następująco.

Z układu geograficznego można wyodrębnić dwa obszary: tereny położone w dolinie Wisły i położone na Wysoczyźnie Płońskiej - Płockiej.

Różnią się one cechami przyrodniczymi, kulturowymi i gospodarczymi.

Część północna o lepszych walorach glebowych zaś część południowa o wyższych walorach przyrodniczych i turystycznych.

Tereny mieszkaniowo - usługowe o charakterze nierolniczym występują w ośrodkach obsługi w większości w formie zabudowy jednorodzinnej z wyjątkiem Małej Wsi, gdzie zrealizowano wielorodzinna zabudowę przyfabryczną. Stan techniczny zróżnicowany i należy uznać go za zadowalający lub dobry. Uzbrojenie terenu zostaje omówione w części dot. infrastruktury technicznej.

* *Tereny usług publicznych* zlokalizowane są w miejscowościach:

- lokalizacji usług oświatowych Mała Wieś, Dzierżanowo, Święcice Nowe,
Chylin Stary, Podgórze wieś, Gałki, Orszymowo;

usług obsługi mieszkańców - poczta - Głowczyn, Podgórze, Mała Wieś;

- bibliotecznych - Podgórze

- lokalizacji urządzeń technicznych związanych z infrastrukturą techniczną
Głowczyn, Orszymowo, Przykory.

* *Tereny usług komercyjnych* zlokalizowane są przede wszystkim w Małej Wsi.

* *Tereny zielone i wypoczynku* stanowią w gminie zasoby zieleni i lasów w tym w terenach chronionego kraju obrazu południowej części gminy.

* *Tereny infrastruktury technicznej* omówione zostały w dziale infrastruktury technicznej.

* *Tereny rolne* stanowią dominującą część obszarów gminy, użytkowane są w formie prywatnych gospodarstw rolnych o strukturze charakteryzującej

się do 5ha, stopień zwodociągowania gminy 52 % oraz brak systemów kanalizacyjnych, stanowią o potrzebach terenów rolnych.

** Tereny komunikacji*

1) stanowią system obsługi komunikacji kołowej o dobrze ukształtowanej sieci na którą składają się:

- droga krajowa Nr 62 Płock-Warszawa,
- drogi powiatowe:

31233 Dzierżanowo - Liwin

31235 Dzierżanowo - Słomin

31236 Bziny - Dzierżanowo - Nowe Krubice

31237 Bodzanów - Mała Wieś Wilczkowo

31238 Mała Wieś - Główczyn

31239 Nakwasili - Orszymowo - Wychylówka

31240 Wilkanowo - Święcice Nowe - Archutówko

31247 Mała Wieś - Gałki Nowe - Reczyn Stary

31249 Mała Wieś - Chylili Stary

31250 Kępa Polska - Zakrzewo - Podgórze

31252 Podgórze - Węgrzyno

31253 Mała Wieś - Orszymowo

uzupełniają ten układ drogi gminne, oznaczone numerami i pozostałe.

Przez teren gminy przebiega projektowana trasa kolejowa CMK, Warszawa

- Gdańsk.

2) Powyższy układ w związku z reformą administracyjną zostanie przekwalifikowany stosownie do kompetencji i potrzeb rozwojowych określonych w kierunkach rozwoju gminy.

** Tereny wód powierzchniowych to obszar rzeki Wisły i jej dopływów.*

2.1.2.3. Powiązania

1. Powiązania przyrodnicze gminy Mała Wieś dotyczą znacznego terenu południowej części gminy włączonego w krajobraz chroniony doimy Wisły.

2. Powiązania gospodarcze wyrażają się przede wszystkim powiązaniami obsługi gminy przez m. Płock w zakresie handlu, oświaty i kultury, a także międzygminne i aktualne powiatowe w zakresie zagospodarowania produkcji rolniczej.

Relacje te mają charakter komercyjny, w niewielkim stopniu sterowny. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 62 relacji Płock - Warszawa, mająca znaczący wpływ na dostępność komunikacyjną.

2.2. Zasoby gminy

2.2.1. Zagospodarowanie obszaru gminy

a) Tereny mieszkaniowo

W sieci osadniczej gminy-Kutno należy wyróżnić 3 typy siedliskowe: wsie podstawowej produkcji rolniczej bez usług z zabudową zagrodową w większości o charakterze ulicowym lub łańcuchowym, występuje również typ zabudowy kolonijny-rozproszony. W tę zabudowę jak i w imię typy osadnicze w ostatnim czasie wbudowuje się również zabudowę jednorodzinną nierolniczą czasem związaną z usługą rzemiosła a częściej handlu;

wsie o zabudowie zagrodowej z wykształconą zabudową mieszkaniową jednorodzinną i usługami publicznymi oraz coraz częściej występującymi usługami komercyjnymi.

Odminną nieco formę zabudowy wykształciły dawne duże gospodarstwa rolne PGR lub spółdzielnie produkcyjne składające się z zespołów produkcji rolnej często z zakładem specjalizacji tej produkcji oraz z zespołów zabudowy mieszkaniowej wielo i jednorodzinnej z usługami infrastruktury technicznej i społecznej.

- wsie lub osady czy zespoły zabudowy o charakterze ośrodka obsługi o przeważającej funkcji usługowej, komercyjnej z zabudowa mieszkaniową jednorodzinną jako uzupełniającą zabudowę usługowo - produkcyjną.

Ten typ siedliskowy jest wynikiem zjawisk zachodzących w sferze ekonomii rolnictwa.

b) Tereny usług publicznych

Lokalizacja ośrodka gminnego jakim jest Mała Wieś, w środku gminy wywołało jednoznaczne skutki w zakresie rozwoju usług publicznych na terenie gminy. Poza usługami oświaty, które również przybierają inną formułę funkcjonowania, na terenie gminy działają nieliczne remizy strażackie jako miejsca różnego rodzaju spotkań miejscowej społeczności. Biblioteka gminna z filiami w Podgórzu, Głównicy i Święcicach zamyka sferę kulturową gminy.

c) Tereny usług komercyjnych

Należą do najintensywniejszej obok mieszkalnictwa, rozwijających się terenów zabudowy.

Zainteresowanie terenami gminy w celach zabudowy zmienia fizjonomię wsi tym bardziej, że przeznaczenie nowych terenów na cele budowlane odbywa się poprzez wycinkowe zmiany planu zagospodarowania przestrzennego, nie zabezpiecza to docelowego planowanego rozwoju infrastruktury technicznej. Takim zmianom podlega większość gmin powiatu.

d) Tereny produkcji

Podstawa produkcji gminy to rolnictwo. W większości są to gospodarstwa drobne indywidualne, przy wzrastającej tendencji do pozbywania się małych gospodarstw rolnych. Nie mniej jednak gospodarstwa do 5ha stanowią ponad połowę wszystkich gospodarstw rolnych.

Należy zauważyć duże jednostkowe gospodarstwa. Brak jest produkcji przetwarzającej podstawowe produkty rolne (z wyjątkiem cukrowni).

Z innych produkcji wymienić należy (Małą Wieś) produkcję budowlaną.

e) Tereny infrastruktury technicznej umieszczono

w dziale infrastruktura techniczna.

Zaznaczyć wypada niewielką ilość tych terenów i funkcji na obszarze gminy. *f Tereny*

przyrodnicze

Intensywna uprawa rolna w gminie z jednej strony i postępują urbanizacja z drugiej nie sprzyja poprawie lesistości. Poza północną częścią gmina posiada znaczne ilości terenów o charakterze przyrodniczym związanych z obszarem chronionego krajobrazu w dolinie rzeki Wisły znajdujących się w południowej części gminy.

g) Tereny rolne

Stanowią ok. 93 % całej powierzchni gminy z tego 73,4% to użytki rolne.

Zachodzące zmiany strukturalne na wsi powodują zmniejszanie się terenów rolnych na rzecz terenów budowlanych.

Znaczny procent - 15,3, stanowią lasy. Brak jest tendencji do wzrostu terenów przyrodniczych.

2.2.2. Sfera ekologiczna

2.2.2.1. Ogólna charakterystyka geograficzno-przyrodnicza

Gmina Mała Wieś według regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego (Geografia fizyczna Polski) położona jest w obrębie dwóch mezoregionów Kotliny Warszawskiej obejmującej rozszerzenie doliny Wisły i Wysoczyzny Płońskiej.

Gmina położona jest przy drodze Warszawa - Płock i graniczy z gminami: Bulkowo od północy, od wschodu z Wyszogrodem, od zachodu z Bodzanowem a południową granicę stanowi rzeka Wisła.

Według podziału kraju na krainy przyrodnicze gmina Mała Wieś leży w Krainie Mazowiecko-Podlaskiej, a według geobotanicznego podziału Polski w Pasie Wielkich Dolin w Krainie Mazowieckiej Okręgu Północno-Mazowieckiego (W. Szafer „Szata roślinna Polski”).

Elementem przyrodniczym istotnym dla gminy jest rzeka Wisła wraz swoimi kępami i starorzeczami oraz jej prawy dopływ rzeka Ryksa płynąca w bardzo urozmaiconej zarówno widokowo jak i przyrodniczo dolinie.

2.2.22. Rzeźba terenu

Obszar gminy Mała Wieś pod względem ukształtowania powierzchni jest zróżnicowany co wynika z jego położenia w strefie marginalnej jednego ze stadiałów zlodowacenia środkowopolskiego (stadiał Wkry). Na prawie całym terenie wyraźne jest peryglacjalne złagodzenie form, różnica wysokości pomiędzy korytem rz. Wisły a kulminacją pagóra moreny akumulacyjnej w północno-wschodniej części gminy wynosi ponad 80 metrów, Teren gminy położony jest w obrębie dwóch dużych jednostek Wysoczyzny Płońskiej i Doliny Wisły, oddzielonych od siebie wyraźną, wysoką krawędzią. Na obszarze gminy wyróżnia się obszar wysoczyzny, równiny sandrowe i dolinę Wisły.

2.2.2.3. Surowce mineralne

Na obszarze gminy występują surowce wyłącznie o znaczeniu lokalnym. Do surowców tych należą piaski i żwiry eksploatowane na potrzeby budownictwa indywidualnego i drogowego. Pozyskiwany piasek z rejonu Zakrzewo-Podgórze wykorzystywany jest również do konserwacji obwałowań rzeki Wisły.

2.2.2.4. Gleby

Północny obszar gminy to z reguły gleby dobre zaliczane do kompleksu pszenno-żytniego utworzone z piasków gliniastych na glinie. Są to gleby bielcowe i brunatne. Na północ od Dzierżanowa występują gleby klasy II i III a na pozostałej części wysoczyzny gleby zaliczane do żytnich utworzone z piasków gliniastych lekkich lub piasków pylastych na glinie. Obszary równiny sandrowej zajmują słabe gleby klas V i VI kompleksu żytniego utworzone z piasków. W dolinie Wisły dominują słabe gleby brunatne wylugowane,

wytworzone z piasków a także mady piaszczyste. Jakość gleb oceniana wskaźnikiem bonitacji dla gminy Mała Wieś kształtuje się na poziomie 1,09-1,0.

2.2.2.5. Klimat

Gminy Mała Wieś wobec położenia na wysoczyźnie i w dolinie Wisły posiada nieco zróżnicowane warunki klimatyczne. Porównanie średnich dobowych temperatur maksymalnych i minimalnych wskazuje, że w dolinie Wisły amplitudy temperatur są nieco mniejsze.

Liczba mroźnych dni z temperaturą poniżej 0°C jest nieduża i wynosi w roku około 40. Dni upalne z temperaturą powyżej 25°C występują przeważnie w miesiącu lipcu przez około 12 dni. Gmina charakteryzuje się średnią roczną wilgotnością względną wynoszącą około 80%.

Opady atmosferyczne w gminie kształtują się poniżej średniej krajowej i wynoszą 500-550 mm. Mała jest liczba dni z pokrywą śnieżną, przy czym wcześniej pojawia się ona na obszarach wysoczyznowych.

Obszary wysoczyzny morenowej charakteryzują się wyrównanymi warunkami termicznymi, równomiernym nasłonecznieniem, małą wilgotnością i korzystną wymianą powietrza. Podobnymi warunkami cechuje się równina sandrowa różniąca się większym nagrzaniem podłoża, zwiększonym wypromieniowaniem i wychłodzeniem i stąd większymi skrajnościami temperatury w ciągu doby. Dolina Wisły jest obszarem gromadzenia się mas chłodnego powietrza, występowania mgieł oraz inwersji temperatur. Występuje tu podwyższona wilgotność powietrza.

2.2.2.6. Warunki wodne

2.2.2.6.1. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe na obszarze gminy Mała Wieś reprezentowane są przez rzekę Wisłę i niewielkie ciekі należące do zlewni rzeki Wisły. Największym na terenie gminy Mała Wieś prawobrzeżnym dopływem bezpośrednim Wisły jest rzeka Ryksa o całkowitej długości 23 km i powierzchni zlewni 70 km². W przeważającej części zlewnia Ryksy ma charakter rolniczy i położona jest prawie w całości na terenie gminy Mała Wieś. Rzeki Wisła i Ryksa, według badań monitoringowych prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Płocku, prowadzą wody nieodpowiadające żadnej z obowiązujących trzech klas czystości.

Większość cieków na terenie gminy przez znaczną część roku prowadzi niewielkie ilości wody, przybierając gwałtownie w okresach wiosennych roztopów lub wzmożonych opadów.

2.2.2.6.2. Wody podziemne

Wody podziemne na terenie gminy Mała Wieś występują w dwóch poziomach wodonośnych. Czwartorzędowy poziom wodonośny odznacza się znaczną zmiennością w rozprzestrzenieniu pionowym i poziomym warstw wodonośnych oraz zmiennością ich wykształcenia litologicznego. Z jednego otworu możliwa jest do uzyskania wydajność od kilku do około 100 m³/h.

Trzeciorzędowy poziom wodonośny występujący w utworach mioceńskich charakteryzuje się zmienną litologią i miąższością. Woda występuje pod znacznym ciśnieniem hydrostatycznym. Z jednego otworu

możliwa jest do uzyskania wydajność rzędu m^3/h . W wodach tych podwyższona jest zawartość związków żelaza i manganu.

Teren gminy Mała Wieś kwalifikowany jest do obszarów słabo i średnio zasobnych w wodę. Zwodociągowanie gminy wynosi 51,8% i należy do jednego z niższych (dane na dzień 31.12.1998 r.).

2.2.2.7. Szata roślinna

W południowej części gminy Mała Wieś występują atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo tereny do których należą większe kompleksy leśne i użytki zielone oraz urozmaicona rzeźba terenu. Lasy położone na obszarze terasy nadzalewowej w zachodniej części gminy i równiny sandrowej są dość jednorodne i zdominowane przez monokulturę sosnową. Bardziej urozmaicone są pozostałe lasy o typie siedliskowym bora świeżego i bora mieszanego świeżego położonego na obszarze pola wydmowego w południowo-wschodniej części gminy.

Natomiast na wysoczyźnie większe kompleksy leśne występują w rejonie Gałek Nowych - las świeży z urozmaiconym drzewostanem jak dąb, grab, brzoza, sosna oraz pomiędzy Wilkanowem i Nakwsinem - las wilgotny niewielkim udziałem lasu świeżego.

Udział trwałej roślinności tj. lasów, łąk, pastwisk w strukturze użytkowania gruntów w gminie Mała Wieś kształtuje się w granicach 20,1 - 30 % (wg "Wielkość i stopień degradacji środowiska" J.Siuta, A. Kucharska 1996 r. Biblioteka Monitoringu).

2.2.2.8. Obszary i obiekty przyrodnicze chronione

W gminie Mała Wieś obszary prawnie chronione stanowią teren o powierzchni 4036,0 hektarów. Część gminy położona jest w obszarze Nadwiślańskiego obszaru krajobrazu chronionego.

Do obszaru objętego ścisłą ochroną, o powierzchni 225,0 ha, należą dwa częściowe rezerваты przyrody Kępa Antonińska i Wyspy Zakrzewskie. Rezerваты te łącznie zajmują znacznie większy obszar ale obejmujący swoim zasięgiem teren gmin sąsiednich jak Iłów, Wyszogród, Bodzanów i Słubice.

Są to rezerваты faunistyczne obejmujące wyspy i piaszczyste ławice, przedmiotem ochrony są ostoje lęgowe rzadkich i ginących w Polsce ptaków siewkowatych.

W gminie Mała Wieś istnieje osiem prawem chronionych pomników przyrody. Należą do nich: w Brodach Małych aleja bukowo - lipowo - modrzewiowo - jesionowa, cis pospolity, w Podgórzu orzech włoski i dąb szypułkowy, w Małej Wsi jesion wyniosły, lipa drobnolistna oraz w Chylmie wiąz górski.

Na terenie gminy znajduje się siedem parków podworskich orzeczonych, posiadających wpis do rejestru zabytków, gdzie przedmiotem ochrony jest istniejący drzewostan stanowiący pozostałość parków i ogrodów zakładanych wokół pałaców i dworów. Parki dworskie zlokalizowane są w Małej Wsi, Brodach Małych, Dzierżanowie, Głowczymie, Lasocinie, Nakwasime i Podgórzu Parcelach.

2.2.2.9. Zanieczyszczenie środowiska

2.2.2.9.1. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe na terenie gminy Mała Wieś reprezentowane są przede wszystkim przez rzekę Wisłę przepływającą na długości południowej granicy gminy i rzekę Ryksę płynącą od źródeł do ujścia do Wisły wyłącznie przez teren gminy. Rzeką Wisłą prowadzi wody zanieczyszczone z Polski południowej i środkowej w tym z Warszawy i Łodzi. W wyniku tego stan jakości wody Wisły na wysokości gminy Mała Wieś jest pozaklasowy i woda nie nadaje się do wykorzystania gospodarczego.

Z terenu gminy, bezpośrednio w przyrzeczu Wisły, położony jest obiekt - Dom Pomocy Społecznej w Zakrzewie, odprowadzający niewielką ilość ścieków sanitarnych oczyszczonych biologicznie do rowu i dalej do Wisły. Prawidłowa eksploatacja istniejącej oczyszczalni winna zapewnić właściwą jakość ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych.

Rzeka Ryksa, na której stan czystości wpływa prawie w całości prowadzona w gminie gospodarka wodno - ściekowa, należy do wód silnie zanieczyszczonych, nieodpowiadających żadnej klasie czystości na całej długości. Największe zagrożenie dla wód stwarza cukrownia położona w Małej Wsi. Cukrownia odprowadza do Ryksy ścieki technologiczne częściowo oczyszczane i sanitarne po oczyszczeniu biologicznym. Oprócz wymienionych źródeł zanieczyszczenia odprowadzane ze ściekami pochodzącymi z drobnych zakładów usługowych, ze szkół oraz tzw. zanieczyszczenia obszarowe - wymywane z gleby nawozy i środki ochrony roślin. Stan czystości rzeki Ryksy zależy wyłącznie od gospodarki wodno-ściekowej prowadzonej przez mieszkańców gminy Mała Wieś.

2.2.2.9.2. Wody podziemne

Na jakość wód podziemnych mają wpływ zanieczyszczenia powierzchniowe zwłaszcza na terenach pozbawionych utworów izolujących warstwę wodonośną. Wieloletnie badania i obserwacje dają obraz stanu jakościowego wód wgłębnych. Na terenie gminy nie ma zlokalizowanych punktów badawczych sieci krajowej monitoringu wód i obecnie trudno ustalić wpływ czynników degradujących na jakość wód wgłębnych .

2.2.2.9.3. Zanieczyszczenie powierzchni ziemi

Gmina Mała Wieś nie posiada na swoim terenie składowiska odpadów komunalnych ani przemysłowych wobec czego nie występuje miejscowe zagrożenie dla środowiska z tego powodu. Jednak powstające z bytowania człowieka odpady nie podlegają całkowitej kontroli władz terenowych co powoduje miejscowe zanieczyszczanie powierzchni ziemi a dalej i wód powierzchniowych. Unieszkodliwianie odpadów komunalnych pochodzących z terenu gminy odbywa się poprzez ich zbiórkę do pojemników (z częściową segregacją) i wywóz na składowisko w Łysej Górze w gminie Bodzanów.

Według dostępnych danych z opracowań w tym „ Wieloczynnikowej degradacji środowiska Polski” Biblioteka Monitoringu z 1996r gmina Mała Wieś należy do obszarów na których :

- udział gleb kwaśnych jest w granicach poniżej 40%
- erozja wodna średnia (dot. fragmentu południowe części gminy)
- techniczno-rolnicza degradacja struktury ekologicznej mała
- odporność gleby na degradację duża.

2.2.2.9.4, Zanieczyszczenie powietrza Na terenie gminy

Mała Wieś do znaczących punktowych źródeł zanieczyszczenia powietrza emisją pyłów i gazów zalicza się emitory technologiczno-grzewcze z Cukrowni Mała Wieś.

Do lokalnych źródeł emitujących zanieczyszczenia do powietrza należą:

- kotłownie zlokalizowane przy szkołach, urzędach, zakładach użyteczności publicznej
- kotłownie z jednostek prowadzących działalność gospodarczą, usługową itp.
- pojazdy samochodowe.

Emisja zanieczyszczeń pyłowo-gazowych do powietrza w gminie Mała Wieś wg danych WIOS z 1997 roku kształtowała się: pyły - 62 803,4 kg/rok gazy- 351 281,1 kg/rok w tym:

dwutlenek siarki - 137 411,9 kg/r

dwutlenek azotu - 70 382,6 kg/r

tlenek węgla - 138 541,6 kg/r

węglowodory - 4 923,4 kg/r.

Wskaźniki emisji zanieczyszczeń na terenie gminy w analizowanym roku należały do najwyższych a wpływ na to miała emisja z cukrowni. Dla emisji przypadającej na lkm2 wynosiły: wskaźnik emisji pyłu - 577 kg/km2 wskaźnik emisji gazów - 3 226 kg/km2

Na klimat akustyczny w gminie Mała Wieś ma wpływ hałas

przemysłowy i komunikacyjny oraz małe zakłady usługowe lokalizowane w zagęszczonej zabudowie wiejskiej. Hałas przemysłowy pochodzący z urządzeń zainstalowanych w cukrowni (wentylatory, taśmociągi, sprężarki, chłodnie itp.) wykazuje przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu ustalonego dla tego zakładu. Przekroczenie norm i kilka dB dotyczy zarówno pory dziennej jak i nocnej. Jest to jednak uciążliwość lokalna dla osady Mała Wieś.

2.3.3. Sfera kulturowa

2.2.3.1. Charakterystyka fizjonomiczna form i zasobów kulturowych

Na terenie gminy występują różne środowiska naturalne, na których działalność człowieka stworzyła pozytywne o negatywne formy przestrzenne. Liczne występujące ślady i obiekty działalności człowieka zostały poddane ochronie prawnej. Materiały dotyczące tej ochrony, wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego wymagają uzupełnienia. Ograniczony, ale prawnie usankcjonowany planem zagospodarowania wykaz obiektów i zespołów podlegających ochronie wymaga uaktualnienia formalnego i faktycznego, oceniającego stan środowiska kulturowego, charakter przekształceń i możliwość ich realizacji.

2.2.3.1. UWARUNKOWANIA

1. Określenie zasobów środowiska kulturowego

Gmina Mała Wieś należy do najsłabiej rozpoznanych archeologicznie terenów w granicach dawnego województwa płockiego. Jedynie około 30 % jej terytorium zostało przebadane w ramach ogólnopolskiego programu badań powierzchniowych, tak zwanego Archeologicznego Zdjęcia Polski - AZP.

Wynikiem tych badań jest odkrycie 59 stanowisk archeologicznych, w przeważającej większości datowanych na okresy: średniowieczny i nowożytny. Pojedyncze ślady osadnictwa ze starszych epok (określanych jako prehistoryczne lub pradziejowe) pozwalają jednak przypuszczać, że teren gminy był zasiedlony, lub przynajmniej penetrowany, przez różne grupy ludności znacznie wcześniej. Najstarszy ślad pobytu człowieka na tym obszarze pochodzi już ze środkowego okresu epoki kamienia, zwanego neolitem. Są to pozostałości obozowiska z fragmentami narzędzi krzemiennych i kościanych, odkryte na stanowisku nr 12 (patrz spis stanowisk archeologicznych) w Zakrzewie. Z tej samej miejscowości (stanowiska nr 53 i 11) oraz z Lasocina (stanowisko nr 57), pochodzą znaleziska związane z młodszym okresem epoki kamienia, zwanej neolitem. Na obecność osadników w epoce brązu wskazują: rozległa osada w Węgrzynowie (stanowisko nr 40) i ślady, w postaci ułamków ceramicznych charakterystycznych dla ludności tzw. kultury trzemieckiej, z Głowczyna (stanowisko nr 16). Więcej stanowisk archeologicznych jest datowanych na epokę żelaza, a szczególnie jej środkową część, tj. okres lateński. Obok osad w Zakrzewie (stanowisko nr 11) i Starym Arciszewie (stanowisko nr 36) znamy także cmentarzyska utworzone przez przedstawicieli kultury grobów kloszowych z Zakrzewa (stanowiska nr 53 i 54). Największy rozkwit osadnictwa w granicach dzisiejszej gminy nastąpił w okresach: wczesnego średniowiecza (od IX do XI wieku) oraz średniowiecza (XII - XV wiek). Do najciekawszych z naukowo - badawczego punktu widzenia należą wpisane do rejestru zabytków grodziska:

wczesnośredniowieczne w Wilkanowie

(stanowisko nr 59) i Orszymowie (stanowisko nr 20), powiązane zapewne z ośrodkiem grodowym w Wyszogrodzie, przebadane sondażowo w roku 1966. Dużą wartość poznawczą niosą ze sobą również duże osady średniowieczne, będące załączkami przyszłych wsi: Borzeń (stanowisko nr 24), Stare Arciszewo (stanowisko nr 37) i Węgrzynowo (stanowisko nr 50). Jedyne stanowisko

przebadane wykopaliskowe» to cmentarzysko wczesnośredniowieczne z Podgórza Parceli (stanowisko nr 58), objęte badaniami w sezonie 1971/72. Niestety brak rozpoznania 70 % terytorium gminy nie pozwala na przeprowadzenie dokładnej analizy znalezisk, a tym samym na scharakteryzowanie dziejów osadnictwa. Na podstawie rozpoznanych w całości terenów sąsiednich gmin można jedynie przypuszczać, że czasy przedhistoryczne i wczesne historyczne tych obszarów mają swoje bogate dowody materialne, ukryte w głębi ziemi.

Gmina Mała Wieś położona jest na terenie historycznego Mazowsza. Nazwa plemienia Mazowszan pojawia się dopiero w XI wieku, a w wieku XII Mazowsze to po prostu “ziemia Mazowszan”, niedookreślona w granicach. Najtrwalsze spośród wszystkich granic są granice biskupstw - dostosowywano je najprawdopodobniej do istniejących podziałów plemiennych. W zakresie administracji kościelnej omawiany teren należy nieprzerwanie od ostatniej ćwierci XI wieku do Diecezji Płockiej, archidiakonatu płockiego. Na Mazowszu sieć parafialna kształtowała się od wieku XII, a zdecydowana większość parafii powstała do połowy XV w. Dwie parafie na terenie gminy - Orszymowo i Zakrzewo, były erygowane w pierwszym okresie - obie istnieją już w wieku XIII. Powstały najprawdopodobniej (wskazują na to nazwy miejscowości pochodzenia dzierżawczego) na terenie dóbr prywatnych, być może rycerskich.

Mazowsze dzieliło się na: Płockie - do niego należała w pierwszym okresie ziemia wyszogrodzka (wcześniej kasztelania wyszogrodzka, obejmująca obszar z grodami w Płońsku, Stupsku i Grzebsku) z obszarem obecnej Gminy Mała Wieś, Czerskie z Warszawskiem oraz Rawskie. Mazowsze Czerskie z Warszawskiem - Wschodnie, później zwane Księstwem Mazowieckim, a następnie Województwem, obejmowało Ziemię: Wyszogrodzką (od czasów Kazimierza Wielkiego), Zakroczymską i Ciechanowską. Ziemia Wyszogrodzka

z powodu niewielkiej przestrzeni nie była nigdy podzielona na powiaty. Na początku XII wieku w Wyszogrodzie zbudowano zamek książąt mazowieckich, od XII wieku Wyszogród był stolicą kasztelani, a w XIV stał się stolicą Ziemi. Po Płocku, Wyszogród zajmował kolejne miejsce, obok Ciechanowa, na północnym Mazowszu. Spełniał kolejno funkcje centrum małoplemiennego, centrum okręgu grodowego, kasztelani i Ziemi. O jego znaczeniu dla historii obszaru świadczą losy właścicieli dóbr ziemskich z terenu gminy - większość z nich pełniła funkcje publiczne w ziemi wyszogrodzkiej. Osoby takie były wysoko pensjonowane, co przy niskich dochodach z dóbr ziemskich było bardzo atrakcyjne. Ziemia Wyszogrodzka została wcielona do Korony w 1526 roku przez Zygmunta I. Po II i III rozbiorze Polski teren ten wszedł w skład Pras Nowowschodnich (wówczas utworzono powiat wyszogrodzki) i należał do rejencji a następnie (1807-9) departamentu płockiego Księstwa Warszawskiego. W Księstwie Warszawskim wprowadzono podział na gminy jako najniższe jednostki administracji państwowej - dotychczas posługiwano się kościelnym podziałem na parafie. Teren obecnej Gminy Mała Wieś to część dawnych gmin Święcice i Mąkolin. Po roku 1815 - powstaniu Królestwa Polskiego, departamenty przemianowano na województwa - wtedy też przeniesiono siedzibę powiatu z Wyszogrodu do Płocka. W roku 1837 zmieniono nazwy - z województw na gubernie. Po 1919 do województwa warszawskiego przyłączono między innymi powiat płocki. W czasie II wojny światowej powiat płocki wcielono do rejencji ciechanowskiej w prowincji Prasy Wschodnie. Od 1939 to teren woj. warszawskiego, powiatu płockiego, od 1975 województwa płockiego, a dziś znów należy do powiatu płockiego województwa mazowieckiego.

Najważniejszym szlakiem handlowym zawsze była Wisła, umożliwiającą wywóz znacznych ilości drewna i zboża. Wzdłuż jej prawego brzegu biegła ważna arteria handlowa, jedna z najstarszych na ziemiach polskich - droga

toruńsko - włodzińska (ciągnąca się wzdłuż Wisły od Bobrownik przez Płock i Wyszogród i dalej przez Zakroczym na Ruś - skrót drogi łączącej Bizancjum ze Skandynawią), przebiegająca przez teren obecnej gminy i mająca ogromny wpływ na kondycję ekonomiczną tego terenu, zwłaszcza w wiekach XIII - XIV.

Od średniowiecza, dzięki dobrym glebom i warunkom uprawy, omawiany teren był już gęsto zasiedlony. Nigdy nie było na obszarze dzisiejszej Gminy Mała Wieś ośrodków przedlokacyjnych lub miast -rejon podzielony był na majątki ziemskie. Mazowsze upada gospodarczo w XIII i na początku XIV wieku, co wiązało się z nieustannymi zniszczeniami spowodowanymi najazdami Prusów i Pomorzan i ze względu na przesunięcie się najważniejszych traktów kupieckich na zachód. Od połowy XV wieku aż do połowy XVII na Mazowszu panuje zupełny spokój. Gospodarka rozwija się wówczas pomyślnie, choć zaraza z końca lat 20-tych XVII wieku przyczyniła się do spadku zaludnienia. Własności kościelnej i królewskiej było niewiele, dużych wsi szlacheckich było dwukrotnie więcej niż królewskich i kościelnych łącznie. Do własności kościelnych, stojących pod względem ekonomicznym najwyżej, należy na terenie gminy jedynie Podgórze, znane z przekazów historycznych od 1386 roku. Drugie w kolejności pod względem ekonomicznym były własności książęce i królewskie - tu co najmniej XII-wieczny Lasocin. Pod względem ekonomicznym o wiele niżej od własności kościelnych i królewskich stały posiadłości szlacheckie - wszystkie pozostałe historyczne miejscowości gminy, w tym najstarsze: Brody Małe, Głowczyn, Orszymowo i Nakwasin. Ważnym momentem w historii gminy jest powstanie w końcu XIX wieku jednego z największych w tym okresie zakładów przemysłowych w regionie - cukrowni w Małej Wsi. A jednym z najmroczniejszych - rok 1915, gdy wycofujące się wojska rosyjskie spaliły wspaniałe pałace w Dzierżanowie, Nakwasinie, Małej

Wsi (tu wraz z cukrownią), dwory w Brodach Małych i Głównym. Dawne rezydencje nigdy już nie wróciły do dawnej świetności.

Charakterystycznym elementem krajobrazu gminy są ślady osadnictwa holenderskiego w Zakrzewie i Podgórzu. Osadnictwo to, zwane też olenderskim, związane z kolonistami z Holandii, pojawiło się na terenach polskich po raz pierwszy w XV wieku na terenie Żuław Wiślanych, potem w środkowym biegu Wisły, w bezpośredniej bliskości koryta rzeki, między innymi na terenie obecnej Gminy Mała Wieś. Relikty tego osadnictwa to zabudowa wsi, zagród, rozłogów pól i dzieł melioracyjnych, będąca świadectwem życia ludzi, którzy docierali na te tereny od końca XVIII po lata czterdzieste XX wieku, gdy zostali zmuszeni do emigracji. Po zawarciu kontraktu z właścicielem terenu, osadnicy uprawiali rolę, hodowali bydło, sadzili ogrody, zajmowali się rzemiosłem dla potrzeb gminy. Mieli dobrze rozwiniętą oświatę i własną religię (początkowo bili to mennonici, potem ewangelicy), co sprawiało, że nie spolszczali się i tworzyli autonomiczne, dość wyizolowane osady. Osadnicy osiedlali się zwykle na obszarach nizinnych i podmokłych. Zaczynali od osuszenia i ewentualnego wykarczowania terenu. Domy budowali na sztucznie usypanych wzniesieniach. Ciągi komunikacyjne i granice terenów obsadzano drzewami - wierzbami i topolami oraz krzewami (np. wikliną). Zabudowania zagród, wznoszone w trzech typach: fryzyjskim, niemieckim i polskim, wznoszono najczęściej z drewna w konstrukcji zrębowej lub zrębowo- sumikowo-łątkowej. Dziś ślady tego osadnictwa są już w zaniku. Na omawianym obszarze są to jedynie sztucznie usypane wzgórki, liczne polne drogi gęsto obsadzone wierzbami.

HISTORIA JEDNOSTEK OSADNICZYCH, REJESTR ZABYTEKÓW I EWIDENCJA DÓBR KULTURY ZABYTEKI NIERUCHOME

BRODY MAŁE - wieś, której nazwa pochodzi prawdopodobnie od nazwiska rodowego, znana jest od XIII wieku. W XV wieku należy do zamożnej szlachty herbu Prus. W wieku XVIII własność Miszewskiej, potem Mieczysławskiego i Łosowskiego. Około roku 1824 Tomasza Gościckiego herbu Lubicz, byłego Radcy Województwa Płockiego, od 1850 Jaroszewskich. Stoi tu w 1850 roku modrzewiowy dwór, jest park, folwark i gospodarstwo rybne. Majątek obłożono wysoką kontrybucją za udział w powstaniu styczniowym Tomasza Jaroszewskiego. W 1880 wieś, folwark i gospodarstwo rybne należy do Radzmskich. Podczas I Wojny Światowej dwór został spalony, a na jego miejscu właściciele budują mały dworek murowany i sprzedają część majątku. W latach: 1926-40 Sowińskich, którzy resztówkę z parkiem nabywają na licytacji i w krótkim czasie majątek doprowadzają do stanu kwitnącego. W roku 1940 majątek przejmują Niemcy. Po wojnie następuje parcelacja - park przejmują Lasy Państwowe na osadę dla leśniczego.

Park dworski, z początku XIX wieku, **wpisany do rejestru zabytków**

dawnego województwa płockiego pod numerem: 466, data wpisania: 26.09.1978. Powierzchnia: 7,8 ha. W stylu krajobrazowym, z pięknym starodrzewem z okazami pomnikowymi. Większość drzew pochodzenia rodzimego - buki, świerki, kasztanowce, modrzewie, cis (prawdopodobnie 200- letni).

DZIERŻANOWO - wieś, dawniej Dzierżanowice i Dzierżanów. Pierwsza wzmianka - 1420. Nazwa wsi - partonimiczna od imienia Dzierżan =

Dzirżykraj, Dziżysław. W XV - XVIII wieku własność Dzierżanowskich herbu Grzymała. W 4 ćwierci XVIII wieku Rościszewskiego, a w roku 1823 Bonawentury Małowieskiego, sędziego pokoju wyszogrodzkiego (autora dwóch dzieł: "Pisma różne patryotyczne, moralne, ekonomiczne i listy w ważnej materii", "Uwagi polityczno - moralne dla dzieci swoich"), następnie Miecznikowskich, potem znów Dzierżanowskich. W połowie XIX wieku powstaje w parku pałac piętrowy, 60-cio pokojowy. W 1881 roku dobra - wieś i dwa folwarki, należą do Konstantego Małowiejskiego, wnuka "po kądzieli" byłego ministra skarbu królestwa polskiego Morawskiego. W pałacu, otoczonym parkiem i ogrodem owocowym, znajduje się "znaczna ilość okazów sztuk pięknych i bogata biblioteka". Następnie własność Mieszkowskich, którzy po zniszczeniu pałacu w 1915 roku, w latach 1927 - 36 przebudowują dawną oficynę, przekształcając ją w "dwór". Po II-giej wojnie światowej majątek przejmuje PGR.

Zespół dworski:

- a) dwór, murowany, dawna XIX-wieczna oficyna przebudowana w latach 1927 - 1936,
- b) park, połowa XIX w., **wpisany do rejestru zabytków** dawnego województwa płockiego pod numerem: 3, data wpisania: 24.08.1976. Powierzchnia: 8,5 ha. W stylu krajobrazowym, z pewnymi elementami geometrycznymi. Drzewa pochodzenia rodzimego: jesiony, lipy, kasztanowce, sosny, wiązy i inne. Na terenie parku grób powstańca 1863 roku z figurą Matki Boskiej.

GŁOWCZYN - dawniej: Głowczyno, Glovcino, Głowczyno, pierwsza wzmianka o wsi z roku 1257. Nazwa miejscowości - dzierżawcza, pochodząca od nazwy osobowej Główka.

W 1417 i 1420 właścicielem Głowczyna był Dzierżaw z Głowczyna prepozyt płocki, a w 1442 dziedzicem był Mikołaj kanonik kruszwicki. W XVII i XVIII

wieku gniazdo rodziny Głowczyńskich. Feliks Głowczyński podpisywał elekcję Władysława IV. Stanisław Głowczyński, zmarły w Sandomierzu w 1722 był rektorem zakonu jezuitów - początkowo w Gdańsku, później w Sandomierzu. Od Głowczyńskich wieś i folwark nabył kasztelan, senator, kawaler Orderu Świętego Stanisława Franciszek Nakwaski i przyłączył je do dóbr Nakwasin. W 1867 Głowczyn zostaje znów wydzielony i przechodzi na własność Smoleńskich. W 1881 roku jest tu cegielnia. W 1909 majątek kupuje Leon Chabowski, który stawia tu w roku 1918, w miejscu starego zniszczonego, nowy dwór. Po II-giej wojnie światowej następuje parcelacja.

Zespół dworski:

- a) dwór, murowany, 1918 rok,
- b) park, koniec XIX w. Powierzchnia: 2,2 ha. Bardzo źle zachowany, z pięknymi topolami nad stawem.

LASOCIN -dawniej Lasocino, pierwsza wzmianka pochodzi z roku 1413. Nazwa dzierżawcza, od imienia Lasota, tj. Sylwester.

W XII - XIV w książę Bolesław nadał rycerzowi Damianowi swobody na jego wieś, m. in. Lasocin. W latach 1474 - 79 Lasocin jest własnością Jana z Lasocina podkomorzego wyszogrodzkiego, potem, w latach 1496 - 1501 kasztelana wyszogrodzkiego. W czasie najazdu szwedzkiego właścicielem Lasocina był Walenty Lasocki podkomorzy wyszogrodzki, sukcesor Floryana Lasockiego herbu Dołęga sędziego pokoju powiatu wyszogrodzkiego, który był dla Ojczyzny “wiernej usługi i życzliwej chęci ... gdy ią głową i ręką ratował”. W 1668 roku dwaj bracia Lasoccy z Lasocina: Wacław chorąży i Olbracht Adryan sędzia wyszogrodzki i poseł wyszogrodzki, podpisują Akt Konfederacji Generalnej Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego. W 1824 jest tu piękny ogród owocowy i angielski i wiatrak. W 1884 roku folwark Lasocin liczy 606 mórg, posiada osady: młynarską, kowalską i karczemną oraz

wiatrak. Po I-szej wojnie światowej majątek kupuje od Lasockich Berstajn, który gospodarzy w nim do wybuchu II-giej wojny światowej. Po wojnie majątek rozparcelowano.

Zespół dworski:

- a) dwór, murowany, XIX/XX w., częściowo rozebrany (pozostała część piętrowa),
- b) park dworski, 2 połowa XIX w., **wpisany do rejestru zabytków** dawnego województwa płockiego pod numerem: 5, data wpisania: 24.08.1976. Powierzchnia: 4,8 ha. W stylu krajobrazowym, bardzo zniszczony. Drzewa pochodzenia rodzimego - przeważają lipy i jesiony, sosny, klony i kasztanowce - część o wartościach pomnikowych (zwłaszcza altana kolistą z lip).

MAŁA WIEŚ - Dawniej Niździn, Małavyesch. Pierwsza wzmianka z roku 1435. Nazwa miejscowości należy do nazw kulturowych. W średniowieczu była własnością Małowieskich i Niździńskich. Początkowo zaliczana od Niździna (Nieździno Małowieskie), potem Maławieś. Gniazdo rodziny Małowieskich herbu Gozdawa, z których Paweł wzmiankowany był w roku 1435. W 1737 własność Jana Nakwaskiego, chorążego wyszogrodzkiego. W 4 ćwierci wieku XVIII w posiadaniu Klemensa Nakwaskiego i jego żony Zuzanny z Gembartów. W początkach wieku XIX należy do Ignacego Nakwaskiego, od roku 1806 stanowi współwłasność jego brata Franciszka Salezego, prefekta departamentu warszawskiego, późniejszego kasztelana, senatora-wojewody Królestwa Polskiego oraz jego żony Anny z Krajewskich, pisarki i pamiętnikarki (autorka "Anieli", "Wspomnień z czasów praskich i Xięstwa Warszawskiego" i wielu innych prac o treści beletrystycznej i historycznej), zmarłej tu w roku 1851. Franciszek i Anna wznieśli dwór "w guście pałacu", murowany z oficyną. Anna na początku XIX wieku założyła park angielski, do którego sprowadziła z zagranicy mnóstwo drzew i krzewów. Park ten ozdobiła "pięcioma kanałami,

oranżeryą, altanami, domkiem szwajcarskim i wieloma posągami z kamienia”. We wsi był wówczas zajazd, a przy wjeździe do miejscowości stała “statua kamienna św. Jana Nepomucena; napis na niej położony świadczy, iż przez Klemensa Nakwaskiego, podkomorzego, pana Małejwsi w roku 1799 jest wystawiona. Na gruncie do Małejwsi należącym widzieć się daje wzniesiony ręką ludzką na równinie kopiec; okoliczni włościanie twierdzą, iż to jest grobowiec sławnego wojownika; jakie jego nazwisko i jakiego był narodu niewiadomo”. W Małej Wsi bywała synowa Anny, Karolina z Potockich Nakwaska, autorka “Dworu wiejskiego”. Następnie majątek w rękach Karoliny z Nakwaskich i jej męża Cypriana Walewskiego, literata, bibliografa i kolekcjonera, posiadacza pięknej biblioteki i autora kilku prac literackich, sędziego powiatu plockiego i wójta wsi. W 1870 dobra należą do Aleksandra Przeździeckiego, pisarza i historyka. Od 1878 roku Lucyny i Wojciecha Białosukniów. W końcu XIX wieku we wsi powstaje cukrownia. W roku 1915 spłonął pałac, a właściciele od tej pory mieszkali w dawnej ekonomówce, zwanej “dworkiem”. Spłonęła też wówczas cukrownia. W okresie między I-szą i II-gą wojną światową Mała Wieś należała do rodziny Kuklerów. Przed samą wojną dobra kupuje Szerszewslci. Po wojnie majątek upaństwowiono.

1 pozostałości zespołu dworskiego:

- a) tzw. “dworek” - dawna ekonomówka, murowany, XIX/XX wiek, z drewnianym alkierzem, tynkowany, kryty dachem dwuspadowym, gontowym, osłoniętym papą,
- b) obora, murowana, XIX/XX w.,
- c) spichlerz, drewniany, początek XIX w.,
- d) park, 1 połowa XIX w., **wpisany do rejestru zabytków** dawnego województwa plockiego pod numerem: 4, data wpisania: 24.08.1976. Powierzchnia: 7,5 ha. W stylu krajobrazowym, z dwoma kolistymi sta

wami i śladami systemu wodnego złożonego z kanałów; ponadto szpaler lipowy oraz liczne okazy m.in. kilkusetletnich jesionów i klonów.

2. zespół cukrowni: rozpoczęcie budowy w roku 1898 przez Stanisława Somienberga. Powstała jako efekt rozwoju cukrownictwa i ożywienia ruchu założycielskiego w tym zakresie w dawnym zaborze rosyjskim w końcu XIX wieku. Oprócz Małej Wsi, w okolicach Płocka powstała jeszcze cukrownia w Borowiczkach. Cukrownia spalona w 1915 roku, odbudowana i rozbudowana w latach 1922-25, prawdopodobnie wg. projektu architektów Drawdzika i Mościckiego.

- a) cukrownia, murowana, 1899, spalona 1915, odbudowana w latach 20-tych XX w.,
- b) magazyn buraczany, murowany, XIX/XX w., spalony w 1915, odbudowany w latach 20-tych XX w.,
- c) dworek dyrektora, murowany, około 1900, spalony w 1915, odbudowany w latach 20-tych XX w.,
- d) budynek gospodarczy, murowany, XIX/XX w., spalony 1915, odbudowany w latach 20-tych XX w.,
- e) zespół czterech domów pracowniczych, murowany, 1925,
- f) stołówka, murowana, 1922-24.
- g) sklep, dawna łaźnia dla pracowników, 1925.

3. Kapliczka przydrożna, z 1799 roku. Wystawiona przez Klemensa Nakwaskiego, podkomorzego wyszogrodzkiego, przekształcona 1935 wg projektu inż. Zygmunta Knittla (Knitela), kapitana, starosty gnieźnieńskiego. Pierwotnie na głazie narzutowym (obecnie na betonowych stopniach) postument piaskowcowy z inskrypcją i datą, na nim kolumnienka z głowicą o charakterze korynckim z figurą św. Jana Nepomucena. - Przy kapliczce głaz narzutowy ze śladem dawnego posadowienia postumentu.

NAKWASIN - Pierwsza wzmianka 1363, nazwa dzierżawcza od nazwy osobowej Nakwasa, a ponadto słowo czeskie: nākvasa - kwas, ferment. Gniazdo rodziny Nakwaś kich herbu Prus II.

W 1414 - gospodarzy tu Budek z Nakwasina herbu Prus, będący w 1436 roku starostą ciechanowskim, a następnie wyszogrodzkim i podsędkim wyszogrodzkim, w latach 1464 - 74 Jan z Nakwasina herbu Prus chorąży wyszogrodzki a następnie sędzia wyszogrodzki. W roku 1483 właścicielem majątku jest Stanisław z Nakwasina, bakałarz sztuk, pleban w Płocku, a potem wikariusz wieczysty płocki i pleban Imielnicy, następnie prepozyt pułtuski. W 1508 i 1509 wzmiankowany jest Andrzej z Nakwasina kanonik kolegiaty św. Michała w Płocku. Budko z Nakwasina, cześnik ziemi wyszogrodzkiej, podpisywał dekret Janusza Księcia Mazowieckiego przeciw heretykom w 1525 roku. Z tej miejscowości wywodzili się Nakwascy: Stanisław podkomorzy wyszogrodzki, Szczęsny proboszcz w Sierpcu ("mąż bardzo uczony"), Felix wojski wyszogrodzki, wielokrotnie posługujący na sejmach. Nakwascy Jan łowczy i Felix wojski wyszogrodzki w 1648 roku podpisali elekcję Jana Kazimierza jako przedstawiciele ziemi wyszogrodzkiej. W roku 1824 Nakwasin liczył 18 domów i miał bardzo dobre grunty, sad, wiatrak, lasek jesionowy i "kopiec dawny w kształcie baterii". W tym czasie dobra należały do Franciszka Nakwaskiego kasztelana i senatora. W 1885 roku należy do dóbr wieś Wilkanowo i Główny. Stoją tu: duży murowany pałac na planie wydłużonego prostokąta i wiatrak. Około 1900 roku majątek należy do Jerzego Bogusławskiego - Nakwaskiego. Pałac spłonął w roku 1915. Po I-szej wojnie światowej Bolesław Nakwaski odbudowywuje część zniszczonego pałacu (dawna kuchnia, dziś mina). Umierając bezdzietnie zapisuje dobra Franciszkowi Szymanowskiemu, a ten swojemu bratankowi - Tadeuszowi, który utrzymał majątek do 1939 roku. Po wojnie dobra rozparcelowano.

Park dworski - początek XIX w., wpisany do rejestru zabytków dawnego województwa płockiego pod numerem: 465, data wpisania: 26.09.1978. Powierzchnia: 9,1 ha. Starodrzew pochodzenia rodzimego: buki, lipy, jesiony i klony.

ORSZYMOWO - Dawniej Rszymowo, Orzimov, Rszymowice, Orszymowice. Pierwsza wzmianka 1254. Nazwa miejscowości typu dzierżawczego - od nazwy osobowej Rszym, zawierającej prawdopodobnie ten sam rdzeń co wyraz pospolity ruch i rychły.

“Starożytna osada, położona w bagnistej nizinie”. W roku 1254 wspomniany jest podkomorzy książęcy Damian, dziedzic z Rszymowa. Źródła nie są zgodne: w roku 1258 lub 1288 książę litewski Trojan lub Trojnet zdobył i zniszczył gród lub nawet zamek w Orszymowie (“castrum Orzimov”). Świącicki (Opis Mazowsza) podaje, że w XV wieku stał w Orszymowie zamek, lecz Mendog, król litewski, zburzył go i zrównał z ziemią. “Najeźdnik dobywszy go, srożey niż byrbarzyńskiem okrucieństwem Chrześćuan zgrzybiałych i małoletnich pozabiał, dorosłych ogniem poswarzył i wiele kobiet w niewolę zabrał”. Od 1414 Orszymowo to wieś książęca. W tym okresie stoi tu karczma, w 1452 kuźnia, a w latach 1448 - 1464 szkoła. W roku 1452 Piotr z Kuchar, pleban z Orszymowa, był pisarzem dwom biskupiego. Od 1526 roku wieś królewska. Około roku 1823 w rękach Floriana Lasockiego, sędziego pokoju ziemi wyszogrodzkiej. W 1886 stoi tu szkoła początkowa ogólna i karczma.

Parafia erygowana zapewne w 2 połowie XIII wieku p.w. św. Stanisława bpa. Od co najmniej 1316 w Orszymowie stał kościół - w tym roku wymieniono Arnolda, dziekana Orszymowa. W roku 1452 proboszczem parafii jest Piotr z Kuchar, pisarz dworu biskupiego, późniejszy prepozyt katedry płockiej. W roku 1495 Jakub z Kośmina pleban z Orszymowa, pisarz ziemski wyszogrodzki, założył się 15 lipca o 10 złotych węgierskich z Janem z Poniat, wikariuszem

wieczystym płockim, że do Bożego Narodzenia wybuduje nowy drewniany kościół w Orszymowie z 18 węglami, o szerokości, długości i wysokości większej niż dawny kościół, z ołtarzami, zakrystią, ławkami, itp. W roku 1503 książę Konrad III dał temuż Jakubowi siedzisko w Orszymowie koło ogrodu książęcego i sadzawki. Kolejny drewniany kościół wzniósł w 1715 roku proboszcz Stanisław Kazimierz Barcikowski, kanonik lwowski. Ten kościół spłonął przypadkowo podczas uroczystości Bożego Ciała w 1799 roku, i odtąd, do 1825 roku, funkcjonowała prowizoryczna drewniana kaplica. Nowy, murowany kościół zbudowano w latach: 1825 - 8 z fundacji Floriana Lasockiego, podobno w miejscu dawnego grodu, czy też zamku. W roku 1877 dobudowano fasadę z wieżą, a w 1910 nastąpiła dalsza rozbudowa (z tego okresu pochodzą: prezbiterium, kaplice boczne, zakrystia, kruchta i sygnaturka). Kościół gruntownie wyremontowano w roku 1926. Pohchromie wykonał w 1962-3 Władysław Drapiewski.

1. zespół kościoła parafialnego p.w. św. Floriana, wpisany do rejestru zabytków

dawnego województwa płockiego pod numerem: 138/548/62 W, data wpisania: 3.03.1962:

- a) kościół murowany, 1825 - 1828, wieża i fasada 1878, prezbiterium i zakrystia 1910. Murowany, orientowany, eklektyczny, klasycyzujący. Wyposażenie kościoła wpisane do rejestru zabytków ruchomych.
- b) plebania, murowana, 1913 rok, wg. projektu inż. Bolesława Zienkiewicza z Płocka.
- c) cmentarz przykościelny, I połowa. XIX w. Przy ścianie kaplicy południowej kościoła nagrobek rodziny Małowieskich z Dzierżanowa, wykonany przez Aleksandra Sikorskiego, kamieniarza warszawskiego, z 2 połowy XIX wieku, figuralny.

2. dom nr 15, drewniany, 2 połowa XIX w.

3. zagroda nr 18:

- a) dom, murowany, koniec XIX w.,
- b) stodoła, drewniana, koniec XIX w.

4. zagroda nr 32:

- a) dom, murowany, koniec XIX w.,
- b) stodoła I, drewniana, 4 ćwierć XIX w.,
- c) Stodoła II, drewniana, 2 połowa XIX w.

5. dom nr 236, murowany, koniec XIX w.**6. Cmentarz rzymsko - katolicki przy parafii p.w. św. Floriana,** założony w 1837, powiększony w 1899 roku. Powierzchnia: 1,24 ha, zagrożenia: celowe niszczenie starodrzewu poprzez okopywanie, zarastanie samosiewami.**7. Krzyż przydrożny,** 2 połowa XIX wieku, drewniany.

PODGÓRZE - Nazwa topograficzna. Wieś znana od 1386 roku jako własność biskupstwa płockiego do schyłku XVIII wieku. W roku 1576 podatki płaci biskup płocki od 25 łanów oraz wójt od 3 łanów. W połowie XIX wieku dobra w posiadaniu Konstantego Małowieskiego. Około 1900 roku własność Tadeusza Romockiego. Dziś Podgórze, Podgórze Parcele i Pogórze Rychlik.

- 1. dom nr 36, drewniany, około 1887.
- 2. dom nr 50, drewniany, 4 ćwierć XIX w.
- 3. dom własności P. Antczak, drewniany, ok. 1860 - 1880.

PODGÓRZE - PARCELE -**Zespół dworski:**

- a) dwór, drewniany, prawdopodobnie zbudowany w połowie XIX wieku i przekształcony około 1925 roku, **wpisany do rejestru zabytków** dawnego województwa płockiego pod numerem: 537, data wpisania: 8.09.1980. Do

1945 roku własność Marii Bogusławskiej. Od frontu ganek ujęty parami kolumn tokańskich, zwieńczony trójkątnym szczytem,

b) obora, murowana, koniec XIX w.,

c) gorzelnia, murowana, 1923,

d) park, połowa XIX w., **wpisany do rejestru zabytków** dawnego województwa płockiego pod numerem: 537, data wpisania: 8.09.1980. Przed dworem podjazd owalny, z lewej strony szpaler kasztanowców. Od strony zachodniej park schodzi w naturalny głęboki jar rzeki Ryksy - na zboczach okazy kilkusetletnich dębów i jesionów, na dnie jam świerki wyniosłe.

PODGÓRZE - RYCHLIKI

Młyn wodny, murowano - drewniany, XIX w. istnieje w 1887 roku

STARE ŚWIĘCICE - wieś poświadczona w początkach XV wieku jako własność Boleściców (Jastrzębców). Maciey, Adam i Stefan Święciccy ze Święcic podpisali się pod elekcją Jana Kazimierza. Około 1817 roku własność Kajetana Nakwaskiego herbu Prass.

Zespół dworski:

a) dwór, murowany, częściowo rozebrany, 1895 rok. Do 1939 roku własność Chojnackiego.

b) park krajobrazowy, XIX/XX w.

ZAKRZEWO KOŚCIELNE - wieś wzmiankowana w roku 1400. Nazwa wsi

- topograficzna, oznaczająca pierwotnie "miejsce położone za krzami", tj. krzakami.

W roku 1400 właścicielem jest Rogala, po 1416 przechodzi w ręce Prawdziwców z Gulczewa. Od 1496 Jana z Lasocina, kasztelana wyszogrodzkiego i jego żony Anny. Od 1528 roku Stanisława Lasockiego i jego żony Jadwigi z Ciesielskich. Po nich dziedziczy syn Marcin. W XVIII wieku w

posiadaniu Nakwaskich - w 1775 Wojciecha Józefa pisarza ziemskiego wyszogrodzkiego i jego żony Kunegundy z Łempickich. Około 1823 należy do Leonarda Lasockiego (posiada wówczas gorzelnię), w połowie XIX wieku do Ignacego. Potem Krajewskich. Dawny folwark był rozkolonizowany już w roku 1867: Zakrzewo Kolonia, Kościelne i Holendry. Zakrzewo Holendry miało w 1895 11 domów.

Parafia erygowana zapewne w XII-XIII wieku. Pierwszy kościół i kolejne drewniane. Jeden z nich, konsekrowany około 1540 roku przez Mikołaja Brulińskiego biskupa płockiego, zniszczył wylew Wisły około 1619 roku. Obecny kościół pochodzi z 1620 roku z fundacji Marcina Lasockiego. Wielokrotnie remontowany. W pierwszej połowie XVIII wieku przy kościele istniał prawdopodobnie szpital dla ubogich. Od połowy XIX wieku siedziba proboszcza została przeniesiona do Kępy Polskiej

1. zespół kościoła parafialnego p.w. św. Piotra i Pawła, wpisany do rejestru zabytków dawnego województwa płockiego pod numerem: 148/558/62 W, data wpisania: 30.03.1962:

- a) kościół, drewniany, około 1620, przebudowany XIX i XX w., orientowany, drewniany, konstrukcji zrębowej, wzmocnionej lisicami, oszalowany, na kamiennej podmurówce. Wyposażenie kościoła wpisane do rejestru zabytków ruchomych.
- b) dzwonnica, drewniana, 2 połowa XVIII w. drewniana, konstrukcji słupowej, oszalowana.

2. dom nr 3, drewniany, początek XX w.

3. dom nr 5, drewniany, koniec XIX w.

4. cmentarz rzymsko - katolicki przy parafii p.w. św. Piotra i Pawła w Zakrzewie, 1 ćw. XIX w., 2 dęby pomnikowe.

ARCHEOLOGIA

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków dawnego województwa płockiego:

1. grodzisko wczesnośredniowieczne w Wilkanowie (stanowisko nr 59),
2. grodzisko wczesnośredniowieczne Orszymowie (stanowisko nr 20),

Stanowiska archeologiczne w ewidencji dóbr kultury: patrz załącznik - Spis stanowisk archeologicznych.

Ewidencja stanowisk archeologicznych jest wynikiem rozpoznania terenu - w przypadku Gminy Mała Wieś jest to jedynie około 30 % obszaru przebadanego metodą AZP. Stan ten należy jak najszybciej zmienić. Przeprowadzenie w możliwie krótkim czasie badań powierzchniowych na terenach dotychczas nierozpoznanych archeologicznie nie tylko umożliwi poznanie i udokumentowanie własnych tradycji osadniczych, ale przede wszystkim pozwoli określić wytyczne do projektów planów zagospodarowania przestrzennego gminy.

2. Ocena stanu zachowania środowiska kulturowego

Stan środowiska kulturowego na terenie Gminy, w obrębie zabytków nieruchomych, w kontekście danych historycznych, jawi się jako katastrofalny. Zniszczenia I-szej wojny światowej i degradacja zespołów dworskich w okresie po II-giej wojnie światowej, spowodowały zubożenie kulturowe tej części Mazowsza.

W najlepszym stanie, podobnie jak na innych terenach, są zabytki sztuki sakralnej. Kościoły w Zakrzewie i Orszymowie, dobrze utrzymane i poddawane koniecznym remontom, świadczą o pietyzmie i dbałości społeczeństwa gminy o zachowanie dla przyszłych pokoleń dorobku kulturowego. Jedynym elementem niezgodnym z tradycją takich miejsc są tereny cmentarzy przykościelnych. Zwykle były one porośnięte posadzonymi w sposób planowy drzewami

liściastymi, najczęściej lipami i kasztanowcami, chroniącymi kościoły przed wiatrami, burzami, odprowadzającymi z gleby nadmiar wody. Śladem takiego sposobu kształtowania przestrzeni jest pojedynczy pomnikowy dąb w Zakrzewie. Z tym wyjątkiem teren cmentarza przykościelnego w Zakrzewie jest pozbawiony drzew. W Orszymowie, pozbawionym drzew starych, posadzono dookoła kościoła świerki - element obcy w krajobrazie wiejskich sanktuariów. Szczególnie cenny (najstarszy kościół drewniany w tej części Mazowsza) i wymagający wyjątkowej uwagi z racji konstrukcji drewnianej, jest kościół w Zakrzewie. Obiekty takie są zwykle narażone na pożary i kradzieże i wymagają specjalistycznych instalacji sygnalizujących pożar i włamanie, a przede wszystkim ciągłego dozoru i obserwacji. Konserwacji wymagają kamienne nagrobki z Zakrzewa i Orszymowa - w większości o wyjątkowej wartości zabytkowej.

Najlepiej zachowanym i najciekawszym spośród dawnych zespołów dworsko - parkowych jest Podgórze Parcele. Stoi tu i dwór - jeden z ostatnich drewnianych w okolicy, dawna obora o dość ciekawej architekturze oraz gorzelnia. Niestety, obiekty te wymagają pilnych prac remontowych, w bardzo dużym zakresie. Obecni użytkownicy nie wykonują podstawowych obowiązków związanych z ich utrzymaniem - w dworze poobrywane rynny i rury spustowe, dawna obora z zawalającą się ścianą, gorzelnia zdewastowana. Jeżeli ten stan nie ulegnie zmianie, zniknie ostatni kompletny zespół dawnej zabudowy dworskiej na terenie Gminy.

Zespół dworski w Małej Wsi również wymaga natychmiastowych planowych działań rewaloryzacyjnych. Obiekty nieruchome należy poddać remontom, bowiem ich stan techniczny sygnalizuje, że z krajobrazu kulturowego miejscowości mogą w szybkim czasie zniknąć ostatnie świadectwa dawnej świetności rezydencji w Małej Wsi.

Dobrze zachowany jest dwór w Głównicy, ostatnio poddany remontowi bieżącemu w obrębie dachu i jego pokrycia. Jednak zdegradowany teren dawnego parku powoduje, że jest to zespół zubożony o jeden ze swoich podstawowych elementów. Zaniepokojenie budzi stan zdrowotny drzew, zwłaszcza w rejonie dawnej alei wjazdowej.

Najpiękniejszym parkiem są bez wątpienia Brody Małe z dość ciekawym, choć nie ujętym w ewidencji konserwatorskiej "dworem", zbudowanym w miejscu spalonego po I-szej wojnie światowej. Stan zdrowotny drzewostanu tego parku winien stać się przedmiotem szczególnej troski właścicieli i użytkowników.

Nie istnieje "dwór" - dawna oficyna pałacowa w Dzierżanowie. Park w tej miejscowości, zachowany w dość czytelnym układzie, potrzebuje pilnych prac konserwatorskich.

Dawne zespoły dworskie w Lasocinie, Nakwasinie i Starych Święcicach są w stanie rozpaczliwym. Czas i zaniedbania spowodowały, że obiekty te - tak architektura jak i parki, zamiast być elementem kulturotwórczym i uczyć szacunku dla historii, rozpadają się.

W dobrym stanie są obiekty dawnej cukrowni w Małej Wsi. Lecz jeżeli nie znajdzie się nowy sposób użytkowania młyna w Podgórzu Rychlik, zniknie z mapy okolicy wyjątkowo malownicze miejsce.

Nie zidentyfikowano w terenie domów drewnianych i murowanych w Orszymowie, Podgórzu i Zakrzewie. Prawdopodobnie nie istnieją, choć być może jest to kwestia zmian w numeracji posesji.

Zauważono natomiast dwa elementy krajobrazu kulturowego Gminy nie ujęte w ewidencji konserwatorskiej, a warte ochrony: bruk z kocich łbów na drodze łączącej niegdyś zespół dworski w Nakwasinie z Wilkanowem oraz aleja jesionowa i wierzbowa pomiędzy Głównicą i Dzierżanowem.

POSTAWOWA LITERATURA:

1. Dzieje Mazowsza do 1526 roku, Praca zbiorowa pod redakcją Aleksandra Gieysztora i Henryka Samsonowicza, Warszawa, 1994,
2. Ewidencje parków zabytkowych: Brody Małe, Dzierżanowo, Główczyn, Lasocin, Mała Wieś, Nakwasin, maszynopisy, archiwum Delegatury w Płocku WO SOZ Województwa Mazowieckiego, Płock, ul. Zduńska 13 a,
3. Gawarecki W.H. Pisma historyczne, Warszawa, 1824,
4. Gierlach B., Świt Mazowsza, Warszawa, 1984,
5. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, red. Izabella Galicka i Hanna Sygetyńska, Warszawa 1992, t. X, z. 15 Okolice płocka, s. 56-57.
6. Miśkiewiczowa M., Mazowsze płockie we wczesnym średniowieczu, Płock, 1982.
7. Regiony Historyczno - Kulturowe, t. I Mazowsze, Płock, 1999,
8. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Warszawa 1880 - 1902.
9. Słownik historyczno - geograficzny ziem polskich w średniowieczu, pod redakcją Karola Buczka, Tom II, Mazowsze, Część 1 - Słownik historyczno - geograficzny Ziemi Wyszogrodzkiej w średniowieczu, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1971.
10. Szałygin J.: "Osadnictwo holenderskie na terenie obecnego województwa płockiego", (w:) Mazowsze, nr 6 (2/95), Warszawa 1995,
11. Wytyczne konserwatorskie do planu regionalnego województwa płockiego, Warszawa, 1989, maszynopis, archiwum Delegatury w Płocku WO SOZ Województwa Mazowieckiego, Płock, ul. Zduńska 13 a.
12. Zierhoffer K., Nazwy miejscowe północnego Mazowsza, Wrocław, 1957.

GMINA MAŁA WIEŚ ZASOBY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

SPIS STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia
1.	2.	3.	4.	5.
1.	Perki	1	śląd osadniczy	NOW
2.	Perki	2	śląd osadniczy	WSR
3.	Kiełtyki	3	- śląd osadniczy - osada	- WSR -ŚR
4.	Zakrzewo	4	śląd osadniczy	SR
5.	Zakrzewo	5	śląd osadniczy	SR
6.	Zakrzewo	6	śląd osadniczy	SR
7.	Zakrzewo	7	śląd osadniczy	STAR
8.	Zakrzewo	8	śląd osadniczy	SR
9.	Zakrzewo	9	śląd osadniczy	SR
10.	Zakrzewo	10	śląd osadniczy	SR
11.	Zakrzewo	11	- śląd osadniczy - śląd osadniczy	-N - WEŻ
12.	Zakrzewo	12	- osada - śląd osadniczy	-P/N -WEŻ
13.	Orszymowo	13	Osada	SR
14.	Orszymowo	14	- śląd osadniczy - śląd osadniczy	-WSR -NOW
15.	Orszymowo	15	śląd osadniczy	SR
16.	Główczyn	16	- śląd osadniczy - śląd osadniczy - śląd osadniczy	-EB -ŚR -NOW
17.	Główczyn	17	śląd osadniczy	SR
18.	Lasocin	18	Osada	NOW
19.	Orszymowo	19	Osada	WSR
20.	Orszymowo	20	Grodzisko	WSR
21.	Orszymowo	21	- śląd osadniczy - śląd osadniczy	-SR -NOW
22.	Lasocin	22	- śląd osadniczy - śląd osadniczy	-OWR -ŚR
23.	Lasocin	23	Osada	NOW

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia
24.	Borzeń	24	Osada	SR
25.	Orszymowo	25	śląd osadniczy	WSR
26.	Orszymowo	26	- osada - osada	- SR -NOW
27.	Orszymowo	27	Osada	WSR
28.	Orszymowo	28	- ślad osadniczy - ślad osadniczy	-SR - STAR
29.	Orszymowo	29	śląd osadniczy	SR
30.	Orszymowo	30	- ślad osadniczy - osada	WSR - WŚR
31.	Orszymowo	31	- ślad osadniczy - osada	- WŚR -ŚR
32.	Orszymowo	32	- ślad osadniczy - ślad osadniczy	-WSR -NOW
33.	Borzeń	33	śląd osadniczy	SR
34.	Borzeń	34	- ślad osadniczy - osada	-WSR - ŚR
35.	Borzeń	35	- ślad osadniczy - ślad osadniczy	-SR -NOW
36.	Stare Arciszewo 36	36	- osada - ślad osadniczy	- WEŻ -ŚR
37.	Stare Arciszewo	37	- osada - ślad osadniczy	-WSR -ŚR
38.	Główczyn	38	osada	NOW
39.	Wilkanowo	39	śląd osadniczy	NOW
40.	Węgrzynowo	40	osada	EB
41.	Węgrzynowo	41	śląd osadniczy	NOW
42.	Węgrzynowo	42	- ślad osadniczy - ślad osadniczy	-NOW -STAR
43.	Węgrzynowo	43	- ślad osadniczy - osada - ślad osadniczy	-WSR -NOW -STAR
44.	Węgrzynowo	44	- ślad osadniczy - ślad osadniczy	-SR -NOW
45.	Węgrzynowo	45	śląd osadniczy	NOW
46.	Węgrzynowo	46	- ślad osadniczy - ślad osadniczy	-SR -NOW
47.	Węgrzynowo	47	śląd osadniczy	SR
48.	Węgrzynowo	48	- osada	-WSR

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia
			- ślad osadniczy	-STAR
49.	Węgrzynowo	49	śląd osadniczy	SR
50.	Węgrzynowo	50	śląd osadniczy	WSR
51.	Zakrzewo	51	śląd osadniczy	NOW
52.	Zakrzewo	52	śląd osadniczy	KP
53.	Zakrzewo	53	śląd osadniczy cmentarzysko	N Okres lateński
54.	Zakrzewo	54	Obozowisko cmentarzysko	EK mezolit Okres lateński
55.	St. Arciszewo	55	cmentarzysko	WSR
56.	Wilkanowo	56	cmentarzysko	WSR
57.	Las o cm	57	cmentarzysko	N
58.	Podgórze Parcele	58	cmentarzysko	WSR
59.	Wilkanowo	59	grodzisko	WSR

EK - epoka kamienia.

N - neolit.

P/M - przełom paleolitu na mezolit.

WEB - wczesna epoka brązu.

EB - epoka brązu.

WEŻ - wczesna epoka żelaza.

H/L - przełom okresu halsztackiego na lateński.

OWR - okres wpływów rzymskich.

KP - kultura pomorska.

WŚR - wczesne średniowiecze.

ŚR - średniowiecze.

PŚR - późne średniowiecze.

NOW - okres nowożytny.

STAR - stanowisko nieokreślone - "starożytne".

2.2.4. Sfera społeczna

2.2.4.1. Ludność

Ludność gminy Mała Wieś w końcu roku 1997 wynosiła 6758. Przyrost naturalny jest ujemny i wynosi -1,47/1 000m. Migracja ludności również daje wyniki ujemne i wynosi -3,5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 84,6.

2.2.4.2. Praca

Wg Rocznika statystycznego z 1998r. liczba pracujących w gospodarce narodowej (bez rolnictwa indywidualnego, duchowieństwa, oraz zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych zatrudniających do 5 osób) wynosiła w 1997r. - 663 w tym w działalności produkcyjnej 243 (w roku 1996 analogicznie 767 i 405).

W gminie zanotowano w 1997 roku 402 bezrobotnych t.j. mniej niż w roku 1996 - 441 w tym nie posiadających prawa do zasiłku 256.

2.2.4.3. Szkolnictwo

W gminie funkcjonuje 7 szkół podstawowych do których uczęszczało w 1997-1998 roku 977 uczniów - o 7 więcej od 1996/97, oraz jedna szkoła ogólnokształcąca w Małej Wsi. Stan techniczny szkół należy zakwalifikować jako średni lub dobry z potrzebą przeprowadzenia modernizacji w zakresie techniczno- użytkowym.

2.2.4.4. Zdrowie

Służba zdrowia dysponuje w gminie ośrodkiem zdrowia. Na terenie gminy pracuje 2 lekarzy i 1 lekarz stomatolog. Statystycznie na 1 lekarza w gminie przypada 3.366 mieszkańców. W gminie funkcjonuje apteka.

2.2.4.5. Poziom życia

Poziom życia mieszkańców gminy nie odbiega od średniej wojewódzkiej dla gmin wiejskich.

Gmina nie występuje w parametrach ekstremalnych rankingu gmin w kraju. Dochód w budżecie gminy na 1 mieszkańca i wydatki, wskazują możliwość prorozwojowego charakteru konstruowania budżetu.

2.2.4.6. Poziom obsługi mieszkańców gminy

Tereny gminy obsługiwane są w zdecydowanej większości przez ośrodek gminny, nie wykształcone są poza Małą Wsią programowe i przestrzenie struktury obsługi na obszarze gminy. Należy odnotować dość liczny księgozbiór w 6 placówkach bibliotecznych.

2.2.5. Sfera gospodarcza

2.2.5.1. Przemysł, usługi

Na obszarze gminy nie istnieje przemysł, z wyjątkiem cukrowni Mała Wieś, natomiast sieć usług obejmuje tradycyjne podstawowe świadczenia w zakresie handlu, rzemiosła i usług. Zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w roku 1997 w gminie było 188, w tym sektor własności prywatnej obejmował 173 jednostki, a publicznej 15.

2.2.5.2. Rolnictwo

Podstawowa struktura gospodarcza gminy oparta jest na indywidualnych gospodarstwach rolnych o wysokim udziale gospodarstw małych. Warunki glebowe dobre, nie wykorzystane z uwagi na niemożliwość stosowania efektywnych technologii produkcji (rozdrobnienie). Również ubogie środowisko przyrodnicze (zadrzewienie, lasy, retencje) nie sprzyja wydajności gospodarowania. Produkcja rolna jest w minimalnym stopniu przetwarzana na terenie gminy z uwagi na brak przemysłu rolno-spożywczego (poza cukrownią).

Poza zwodociągowaniem i telefonizacją nie występują inne systemy infrastruktury technicznej (kanalizacja) lub wymagają znacznych nakładów inwestycyjnych lub modernizacyjnych.

Słaba infrastruktura społeczna nie sprzyja rozwojowi edukacji i informacji. Strefa produkcji rolnej i związane z nią procesy przekształcania wskazują na pogłębianie się dystansu między następującymi przekształceniami strukturalnymi przemysłu i usług a rolnictwem.

2.2.6. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna wywiera znaczny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej często przesądzają na długi okres kierunki i tempo rozwoju gminy.

Infrastruktura techniczna spełnia szereg funkcji:

- * lokalizacyjną: wpływa na rozmieszczenie obiektów produkcyjnych, steruje osadnictwem,
- * integracyjną: aktywizuje działania społeczno - gospodarcze,
- * zaopatrzeniową: dostawa wody, energii itp.,

Standardy infrastruktury wskazują pośrednio na warunki życia mieszkańców wsi i kulturę rolną.

7, diagnozowanie stanu wyposażenia obszarów wiejskich w obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej ma istotne znaczenie dla określenia polityki przestrzennej i ekologicznej oraz kierunki tworzenia programów.

Analizy dotychczasowego uzbrojenia terenów wykonano w oparciu o materiały inwentaryzacyjne i statystyczne.

2.2.6.I. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Mała wieś zaopatrzona jest w wodę z dwóch grupowych wodociągów zasilanych w wody ze stacji wodociągowych w Przykorach i Główczyńie.

- stacja wodociągowa w Przykorach zrealizowana w latach 90-tych; projektowana przepustowość 1186,3 m³/d.

Ujęcie stanowią trzy studnie głębinowe o wydajności:

$$51 = 39,8 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$52 = 24,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$53 = 18,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

oraz projektowana o spodziewanej wydajności ok. $40,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Zasięg wodociągu zrealizowanego: Wegrzynowo, Mała Wieś, Niździn, Gałki, Parcele, Gałki Małe, Brody Małe, Brody Duże, Chylin Stary, Chylin Nowy, Gałki, Kupise, Podgórze, Gałki - Parcele, Wólka Podgórska, Perki.

Programuje się doprowadzenie wody do m.Zakrzewo Kościelne, Zakrzewo Kolonia, projektowana jest sieć wodociągowa do Borzenia i Orszymowa.

Stan techniczny stacji - dobry,

pobór wody - $816 \text{ m}^3/\text{d}$, zasoby eksploatacyjne ujęcia $84 \text{ m}^3/\text{h}$.

Długość zrealizowanego wodociągu 67 km.

Przy stacji zlokalizowany punkt czerpalny.

- stacja wodociągowa w Głowczynie zrealizowana w r. 1997;

projektowana przepustowość stacji $110 \text{ m}^3/\text{h}$.

Ujęcie stacji stanowią 3 studnie głębinowe w wydajności $70 \text{ m}^3/\text{h}$ - trzecia awaryjna.

Wydajność studni:

$$51 = 36 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$52 = 34 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$53 = 27 \text{ m}^3/\text{h}$$

Zrealizowano wodociąg w miejscowościach: Głowczyn - Stara Wieś, Głowczyn - Parcele, Murkowo, Nakwasin, Kolonia Nakwasin, Gospodarze, Święcice Nowe, Święcice Stare, Kiełtyki, Sciborowo, Dzierżanowo. Planowana realizacja: Lasocin i Arciszewo, programowana realizacja: Wilkanowo, Liwin, Rokcice.

W przyszłości planowane spięcie wodociągów w mPerki i Wilkanowie.

Długość sieci wodociągowej ze stacji Głowczyn 17 km.

Zasoby eksploatacyjne $70 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stan techniczny urządzeń stacji wodociągowej jest bardzo dobry.

Wg informacji Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Płocku w gminie Mała Wieś jest 1839 gospodarstw domowych w tym 1073 powyżej 1 ha.

- podłączonych do wodociągu 952 gospodarstwa w tym 536 powyżej 1 ha
- % zwodociągowania ogółem 60 %

w tym gospodarstwa powyżej 1 ha - 49,8 %; jest to stan na 31.12.1998 r.

- długość sieci wodociągowej rozdzielczej 84 km bez przyłączy wodociągowych.

Na terenie gminy funkcjonują punkty czerpalne we wsiach:

Brody Duże

Święcice Nowe

Lasocin

Orszymowo

Kiełtyki

Przykory

Wegrzynowo

Dzierżanowo

Niździn.

Na terenie gminy funkcjonowały wodociągi zakładowe - PGR Dzierżanowo i Cukrownia Mała Wieś - obecnie nieczynne.

Wg opracowania A.Łatki z 1997 r. nt. "Ocena zasobów i jakości wód podziemnych woj. płockiego", na terenie gminy Mała Wieś istnieją również ujęcia wód podziemnych w n/w miejscowościach:

-	Brody Duże	Q 10 m ³ /h	- wod. wiejs. 1 studnia
-	Dzierżanowo	Q 2 m ³ /h	- PGR 4 studnie

- Wilkanowo	b.danych - wodoc. wiejs.
- Mała Wieś	Q 8 m ³ /h - szkoła podstawowa
- Mała Wieś	Q 18,8 m ³ /h-pobór 110 m ³ /d -cukrownia 6 studni
- Podgórze	„ - - PGR 1 studnia
- Podgórze	0,4m ³ /h - 1 studnia
- Mała Wieś	0,3m ³ /h - 1 studnia
- Niździn	6m ³ /h , pobór 48m ³ /d - wod. wiejs. 1 studnia
- Dzierżanowo	35m ³ /h, pobór 96m ³ /d - wod.wiejs. 3 studnie
- Święcice Nowe	17m ³ /h, pobór 48m ³ /d - wod. wiejs. 1 studnia
- Kiełtyki	6m ³ /h, pobór 48m ³ /d - wod. wiejs. 1 studnia
- Zakrzewo Kościelne	14m ³ /h - PDPS - 2 studnie
- Lasocin	53m ³ /h, pobór 48m ³ /d - wod. wiejs.3 studnie
- Orszymowo	66m ³ /h, pobór 48m ³ /d - ujęcie dla wodoc.2 stud
- Podgórze	9m ³ /h - przepompownia Rakowo-Drwały

Zasoby wód z głównego użytkowanego poziomu wodonośnego :

- zasoby dyspozycyjne wg obliczeń szacunkowych 6946,0 m³/d
- suma zasobów eksploatacyjnych 95 000,m³/d
- pobór wody przez ujęcia wodociągowe i większe zakłady 1320,0 m³/d.

Według mapy występowania wód podziemnych (opracowanie A. Łatki z 1997r) teren gminy Mała Wieś zakwalifikowano do obszaru słabo i średnio zasobnego w wodę.

2.2.6.2. Gospodarka ściekowa

Nowocześnie rozwiniętej sieci wodociągowej powinna towarzyszyć rozwinięta sieć kanalizacyjna łącznie z oczyszczalnią ścieków. Na obszarze wiejskim w dawnym woj. płockim wskaźnik ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wynosił w 1997 roku - 2%; w dzisiejszym powiecie płockim -

6,1 %. W Małej Wsi wybudowana została oczyszczalnia ścieków - zrealizowany jest I etap o przepustowości 300 m³/d; docelowo przewiduje się rozbudowę do 1600 m³/d. Na terenie oczyszczalni usytuowany jest punkt zlewny dla ścieków dowożonych z terenu gminy. Oczyszczalnia przyjmuje ścieki z terenu wsi gminnej oraz cukrowni.

Długość sieci kanalizacyjnej w Małej Wsi - 7,7 km (stan na 31.12.97 r.).

Ilość przyłączonych gospodarstw - 180 sztuk.

Procent skanalizowania wsi gminnej - 9,8 % (stan na 31.12.98).

W gminie nie wybudowano żadnej indywidualnej, przydomowej oczyszczalni ścieków. PDPS w Zakrzewie ma własną oczyszczalnię typu kontenerowego.

2.2.6.3. Zaopatrzenie w gaz

Przez teren gminy nie przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia. W 1997 roku rozpoczęto prace projektowe nad koncepcją gazyfikacji gminy, które opracowuje Gazoprojekt-Wrocław. Ustalono, że w I etapie gazyfikowane będą wsie: Mała Wieś, Wilkanowo, Święcice, Węgrzynowo, Brody, Niździn. Gmina zasilana będzie w gaz z programowanego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji: Żdziar Wielki (gmina Staroźreby) - gm. Bulkowo, gm. Mała Wieś - gm. Wyszogród - gm. Czerwińsk.

Gaz doprowadzony będzie z gazociągu wysokiego ciśnienia DN 500 relacji Warszawa - Włocławek.

2.2.6.4. Gospodarka odpadami

W gminie brak wysypiska odpadów komunalnych. Zakład Gospodarczy w Bodzanowie obsługujący gminę opróżnia okresowo pojemniki i wywozi odpady na wysypisko w Łysej Górze w gminie Bodzanów. Gmina Mała Wieś posiada w użytkowaniu 31 pojemników na odpady komunalne i 30 pojemników do odpadów segregowanych niebezpiecznych.

2.2.6.5. Zaopatrzenie w ciepło

W gminie brak centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło.

Większe kotłownie posiadają:

- Urząd Gminy Mała Wieś - (paliwo - olej)
- Szkoła Podstawowa Mała Wieś - (paliwo - olej)
- Cukrownia Mała Wieś - (paliwo - miał)
- Bank Spółdzielczy w Małej Wsi
- Ośrodek Zdrowia w Małej Wsi
- GS w Małej Wsi
- Urząd Pocztowy w Małej Wsi
- Dom Nauczyciela w Święcicach
- PDPS w Zakrzewie
- Szkoły Podstawowe w miejscowościach: Dzierżanowo, Chylin, Gałki, Orszymowo, Podgórze, Święcice.

2.2.6.6. Melioracje i mała retencja

Stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie melioracji gruntów w byłym woj. płockim wynosił w 1996 r. - 82% i był wyższy od średniej krajowej - 70,8%. Stopień zaspokojenia potrzeb w gminie Mała Wieś wyniósł w XII,97 r. - 97,5%. Powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi 7999 ha. Powierzchnia użytków rolnych wymagających melioracji - 3720 ha. Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych - 3628 ha. Powierzchnia gruntów oczekujących na melioracje - 92 ha.

W ostatnich latach pojawiła się konieczność podejmowania w szerszym zakresie działań zmierzających do retencjonowania wody. W 1997 r. opracowany został "Program małej retencji dla woj. płockiego" w którym przedstawiono koncepcję rozwiązań technicznych budowy obiektów i urządzeń technicznych do retencjonowania wody w obszarze zlewni rzek woj. płockiego. W załączonej dalej tabeli program działań dla gminy Mała Wieś.

3. KONCEPCJE ROZWOJOWE GMINY

3.1. Wg. byłego studium województwa płockiego

Przyjęta koncepcja studium rozwoju byłego województwa płockiego określa obszar gminy Mała Wieś jako:

- zasięgu potencjalnych stref i obszarów polityki przestrzennej, wyróżnionych w studium zagospodarowania przestrzennego województwa płockiego;
- na szlakach ważnych krajowych arterii komunikacyjnych w paśmie przyspieszonego rozwoju.

Środkowa część gminy to pasmo intensyfikacji procesów urbanizacyjnych wynikających z dostępności komunikacyjnej.

3.2. Programy rozwojowe strukturalne

Studium woj. płockiego definiuje zadania służące celom ponadlokalnym przewidziane do wprowadzenia do programów rządowych. Do zadań tych dotyczących gminy Mała Wieś należą:

¹ Program małej retencji i";

realizacja centrali magistrali kolejowej CMK po roku 2000;
budowa infrastruktury technicznej, głównie komunikacyjnej dla obsłużenia; projektowanych terenów rozwojowych; budowa sieci gazowych;

utworzenie Wiślańsko - Warmińskiego Parku Krajobrazowego.

3.3. Plany zagospodarowania przestrzennego

Dla obszarów gminy Mała Wieś obowiązuje Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Gminy zatwierdzony Uchwałą Nr 168/XXVIII/94 Rady Gminy w Małej Wsi z dnia 1994.05.23.

Zachodzące zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym gminy stymulowane były ustaleniami powyższego planu i zmianami jakie Rada Gminy wprowadziła dla małych obszarów.

3.4. Potrzeby, aspiracje

3.4.1. Działania władz

Działania władz samorządowych ukierunkowane były na realizację celów rozwojowych gminy.

Przyjęcie zasady wyposażenia terenów gminy w infrastrukturę techniczną należy uznać za właściwą w zakresie hierarchii celów.

Gmina uzyskując standardy w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną realizuje zapotrzebowanie społeczne na wyższy poziom zamieszkania, usług technicznych, kulturowych, oświatowych, zdrowotnych i także ekonomicznych. Potrzebą ukierunkowującą działania rozwojowe jest przygotowanie i wyposażenie terenów rozwojowych dla restrukturyzacji wsi i rozwoju podmiotów gospodarczych produkcyjnych.

3.5. Procesy i zjawiska

3.5.1. Procesy demograficzne

Następuje niewielki proces wyludnienia gminy (-0,47 na 1000 ludności w mchu naturalnym a także -35 w migracji - dane z roku 1997).

3.5.2. Zmiany w zatrudnieniu

Porównując lata 1996-97 następuje wzrost zatrudnienia w gospodarce narodowej (w transporcie, składowaniu, łączności i budownictwie). Zmniejszyło się bezrobocie z 441 do 402 z tym że wzrosła liczba osób nie posiadających prawa do zasiłku.

3.5.3. Zmiany przestrzenne

Następuje zróżnicowanie przestrzenne wynikające ze zmian gospodarczych do których za istotne należy zaliczyć przede wszystkim :

- zmniejszenie dochodów w rolnictwie;
- rozwój sektora prywatnego;
- zwiększenie wymagań w zakresie ochrony środowiska.

W wyniku powyższych uwarunkowań następuje ewolucyjne wykształcenie się obszarów (stref) funkcjonalnych.

Towarzyszą temu zmiany zachodzące w różnych strukturach przestrzennych:

- środowisko przyrodnicze podlega niekorzystnym zmianom;
- starzeją się obiekty poddane ochronie kulturowej;
- pomimo inwestowania w cele publiczne obszary wsi podlegają degradacji ekonomicznej a także przestrzennej i kulturowej;

- za niedostateczną uznać należy dbałość o krajobraz kulturowy gminy, dotyczy to architektury, ładu przestrzennego, standardów wyposażenia w obiekty kultury, obsługi technicznej i usługowej;
- zwiększa się ilość samochodów z niedostatecznym zapleczem techniczno - drogowym;
- aktywność inwestycyjna dotyczy terenu przyległego do ośrodka gminnego, tutaj też zauważa się brak planu szczegółowego, porządkującego wszystkie zmiany w zainwestowaniu, szczególnie kierującego przygotowania terenów rozwojowych;
- brak związków przestrzennych pomiędzy poszczególnymi obszarami gminy z obszarami sąsiednimi

3.5.4. Zmiany w infrastrukturze

- zwiększa się opóźnienie w zakresie realizacji systemów kanalizacyjnych w stosunku do rozwoju sieci wodociągowych;
- elektroenergetyka wymaga modernizacji w zakresie średniego napięcia w odniesieniu do obszarów wiejskich których przekształcenia są niezdefiniowane;
- telekomunikacja, przyjmuje aktualne tempo rozwoju zabezpieczającej zapotrzebowanie w okresie 3-5 lat;
- komunikacja a właściwie system dróg wymaga technicznej modernizacji.

4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU

4.1. Identyfikacja problemów

4.1.1. Zagrożenie wynikające z procesów rozwojowych

Rozwój gminy jest to podstawowy cel działania lokalnej społeczności samorządowej, wywołuje znaczące przekształcenia w przestrzeni, dość mocno zróżnicowane w zależności od:

- położenia

Tereny korzystnie położone, przy ciągach komunikacyjnych, w ośrodkach obsługi z uzbrojeniem w media komunalne, będą znajdowały potencjalnych inwestorów.

Tereny położone poza obszarem zainteresowania lub o ograniczeniach w zainwestowaniu będą wymagały wyższych kosztów przygotowania inwestycyjnego terenu.

- dostępności terenu

Połączenia komunikacyjne (szczególnie droga krajowa nr 62), niska bonitacja gleb, mała ilość właścicieli, dostęp do uzbrojenia lub siły roboczej to walory wspierające inwestowanie i rozwój danego terenu.

- ochrony przyrodniczej i kulturowej

Obszary zainteresowania inwestycyjnego w/g stanu prawnego możliwości rozwojowych określonego planem zagospodarowania przestrzennego lub przepisami szczególnymi jak ochrona gruntów rolnych, ochrona krajobrazu lub innych fonu przyrodniczych, ochrona wartości kulturowych w tym archeologicznych, będą wymagać w przypadku zmian nie tylko podwyższonych nakładów realizacyjnych, ale również niezbędnych działań decyzyjno - uzgodnieniowych.

Należy liczyć się z powstawaniem obszarów konfliktowych,

wynikających z różnicy interesów i możliwości

- *struktury osadniczej*

Cechy rozdrobnienia zaliczyć trzeba do negatywnie ocenionych efektów ekonomicznych.

Rozdrobnienie osadnictwa wiejskiego, niedostatecznie wyposażonego w infrastrukturę techniczną i społeczną jest elementem wymagającym przebudowy oczywiście w dłuższym okresie czasu, aby uzyskać efektywność eksploatacyjną.

Istotny jest kierunek tej przebudowy:

- rozwijanie elementów osadniczych w skoncentrowanych zespołach korzystniejszych z punktu widzenia nakładów inwestycyjnych na infrastrukturę techniczną i społeczną dla wymaganego długiego okresu przebudowy i determinacji w zakresie ograniczenia zabudowy rozproszonej;

- uzbrojenie istniejącej struktury osadniczej wiążące się z dużymi nakładami inwestycyjnymi i bardziej kosztownym utrzymaniem.

Wiąże się ten kierunek z większą dostępnością terenów zainteresowania inwestycyjnego (tereny koncentracji usług) i potrzebą planowego kierunkowego procesu przekształceń przestrzennych.

- w zakresie struktur przyrodniczych i kulturowych obszarów podlegających ochronie powstają dość liczne pola sprzeczności interesów. Ochrona prawna obszarów przyrodniczych takich jak chroniony kraj obraz, tereny zbiorników wodnych czy obszary ochrony kulturowej winna zdefiniować i zabezpieczyć prawa stron mających interes prawny na tych obszarach.

Pola sprzeczności interesów to:

- wodociągowanie terenów wiejskich bez równoległego rozwiązywania systemu kanalizacyjnego wywołuje zagrożenie dla wód podziemnych; -poszerzanie obszarów prawnie chronionych nie wywołuje równoległego i skutecznego finansowania skutków tych działań (ograniczenie rozwoju gospodarczego, brak oceny społecznych, gospodarczych i ekologicznych aspektów większości przekształceń, szczególnie w przypadkach konieczności oceny elementów niewymiernych);
- konflikt pomiędzy ochroną środowiska w zakresie walki z hałasem a rozwojem ruchu drogowego;
- brak obiektywizacji dla problematyki obszarów chronionych (zakres pola konfliktów).

4.1.2. Niemożliwość zaspokojenia potrzeb i aspiracji

Tereny wiejskie stanowiące 100% terenu gminy czeka w niedalekiej przyszłości restrukturyzacja wynikająca z nowego systemu ekonomicznego a także z konieczności przyjęcia norm unijnych w przypadku wejścia do Unii Europejskiej.

Skala tych przekształceń jest nieproporcjonalna do możliwości ekonomicznych

- nie wyodrębniono środków finansowych na restrukturyzację, me wypracowano kierunków polityki restrukturyzacyjnej;
- uzyskanie środków pomocowych z Unii Europejskiej wymaga zabezpieczenia znaczących środków po stronie markującej pomoc;
- za spóźnioną lub niedostateczną uznać należy edukację społeczeństwa a szczególnie grup społecznych podlegających największym przekształceniom, a do nich zaliczyć trzeba rolnictwo. Ma to znaczenie

dla działań promocyjnych gminy w zakresie rynku inwestycyjnego, rynku pracy czy rynków zbytu.

4.2. Problemy

Przebudowa struktury wsi

Przebudowa wsi jest zagadnieniem wymagającym uwzględnienia następujących problemów:

- poprawy efektywności produkcji rolnej zdefiniowanej strukturą gospodarstw rolnych, wyposażeniem w infrastrukturę techniczną i społeczną, usługi i infrastrukturę obsługi rolnictwa;
- zagospodarowanie nadmiaru siły roboczej i związaną z tym aktywizacją sfery usługowo-produkcyjno-handlowej;
- przygotowanie i porządkowanie terenów zainwestowania pozarolnicze-
- określenie kierunków kształtowania sieci osadniczej i finansowania celów publicznych;
- określenie kryteriów finansowania rozwoju gminy (kryterium ekonomiczne, przyrodnicze, społeczne, rozwojowe).

Ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych wymaga:

- oznaczenia podstaw funkcjonowania obszarów;
- waloryzowanie środowiska przyrodniczego i określenia potrzeb finansowych;
- określenia wzrostu kosztów inwestowania w obszarach chronionych;
- określenia kierunków działania w kontekście zrównoważonego rozwoju.

Infrastruktura

Konieczne ustalenie priorytetów inwestycji infrastrukturalnych:

- pobudzających rozwój
- poprawiających standard użytkowy struktur przestrzennych
- identyfikacja zadań ponadlokalnych warunkujących rozwiązanie

problemów w sferze:

- komunikacyjnej
- telekomunikacyjnej
- melioracyjnej
- konserwatorskiej
- przyrodniczej
- zaopatrzenia w źródła i surowce energetyczne.

4.3. Identyfikacja konfliktów i obszarów konfliktowych

Elementy zagospodarowania gminy, zasoby, wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, wartości przyrodnicze i kulturowe a także stan prawny tych struktur zostały poddane ocenie ich poziomu zaspokajania potrzeb, aspiracji, przystosowania do celów rozwojowych.

Działanie człowieka stanowi ingerencję w środowisko naturalne, jest źródłem powstawania konfliktów.

Wzrost aktywności gminy może wywołać konieczność odpowiedniego oznaczenia obszarów konfliktowych, ustalenia zakresu i możliwości ich likwidacji.

Analiza stanu zagospodarowania wskazuje na następujące obszary, w których

mogą pojawić się problemy koordynacji celów z możliwościami ich realizacji:

- obszar wartości chronionych a predysponowanych do zainwestowania (tereny zasobów przyrodniczych, surowcowych, ochrony archeologicznej i kulturowej)
- obszar uzyskiwania standardów rozwojowych
- terenów rolniczych wsi w zakresie struktury gospodarstw, obsługi specjalistycznej wszystkich kierunków produkcji rolniczej
- wyposażenie w infrastrukturę techniczną konieczną zarówno dla rozwoju terenów mieszkaniowo-usługowych jak i wysokoprodukcyjnego rolnictwa
- wyposażenie w infrastrukturę społeczną zabezpieczającą rozwój intelektualny.

4.4. Czynniki wpływające na rozwój gminy

Uwarunkowania inspirujące rozwój

- korzystne warunki położenia gminy w układzie geograficznym, gospodarczym i komunikacyjnym;
- na przeważającym obszarze gminy występują dobre i bardzo dobre warunki glebowe;
- dobre warunki higieny atmosfery niewątpliwie podnoszą atrakcyjność gminy;
- w przeważającej części gminy występują dobre warunki dla rozwoju rolnictwa. Czynniki te determinuje kierunki aktywizacji tych obszarów.
- uporządkowana gospodarka odpadami - dobrze funkcjonujący system usuwania odpadów;

- znaczna szansa dla aktywizacji obszarów atrakcyjnych turystycznie w paśmie nadwiślańskim;

Uwarunkowania ograniczające rozwój

- poziom bezrobocia mimo sukcesywnego spadku jest czynnikiem sfery społecznej ograniczającym rozwój gospodarczy gminy stanowiąc problem zarówno w kategoriach społecznych jak i ekonomicznych;

- poziom życia mieszkańców pomimo, iż typowy dla obszarów wiejskich b.woj. płockiego jest niewątpliwie słabą stroną gminy obciążającą społeczne i ekonomiczne koszty rozwoju gminy;

- znaczne obszary gminy posiadają słabe warunki glebowe. Jest to istotne ograniczenie dla produkcji rolniczej tych obszarów. Ograniczenie to może wyrosnąć do znacznego problemu, przy uwzględnieniu kosztów produkcji rolniczej na tych obszarach;

- duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych utrudnia restrukturyzację wsi

- brak czynników gospodarczych i instytucjonalnych stymulujących aktywizację gospodarczą mieszkańców gminy. Dotyczy to zarówno sfery działalności pozarolniczej jak i rolniczej. Rozwój działalności pozarolniczej (produkcyjnej, usługowej) należy wiązać z kompleksowym programem restrukturyzacji obszarów wiejskich. Również w przypadku produkcji rolniczej oraz przetwórstwa i dystrybucji płodów rolnych brak jest instytucji i różnych form obsługi rolnictwa umożliwiających efektywne wykorzystanie rolnictwa gminy. W tej sytuacji szczególnie istotnym byłby rozwój współpracy ponadgminnej w układzie powiatowym lub regionalnym.

Generalnie można stwierdzić, iż w gminie należałoby rozważyć powstanie czynnika (ludzkiego, gospodarczego, instytucjonalnego) stymulującego i

generującego rozwój gminy, głównie z wykorzystaniem jej potencjału rolniczego.

- brak systemów kanalizacyjnych zwłaszcza w jednostkach osadniczych o znacznej koncentracji zabudowy przy wysokim stopniu zwodociągowania tych jednostek stanowi problem zagrożenia środowiska.

Przepisy prawne:

1. Ustawa z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury (tekst jednolity: Dz. U. z 1999 roku nr 98, poz.1 150).
2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2000 roku w sprawie warunków wykorzystania zabytków nieruchomych na cele użytkowe oraz zasad i trybu przyznawania dotacji z budżetu państwa przeznaczonych dla użytkowników zabytków, prowadzących prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach (Dz.U. Nr 86, poz.964).
3. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2000 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków i centralnej ewidencji dóbr kultury (Dz. U. Nr 86, poz.965).
4. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 października 2000 roku w sprawie zasad i trybu udzielania i cofania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich, archeologicznych i wykopaliskowych oraz warunków ich prowadzenia i kwalifikacji osób uprawnionych do wykonywania tych prac (Dz. U. Nr 93, poz. 1033).

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY MAŁA WIEŚ**

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Mała Wieś

GENERALNY PROJEKTANT

mgr inż. arch. STANISŁAW ŻURAŃSKI

upr. urb. 606/88

mgr inż. MARIA RUTECKA

techn. bud. BARBARA KOPAŃSKA

SPIS TRESCI:

ETAP II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

A. WPROWADZENIE	5
B. CELE ROZWOJOWE.....	5
1. Kierunki rozwoju gospodarczego gminy	5
2. Cele strategiczne	6
C. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY.....	7
1. Cele operacyjne - Zadania polityki przestrzennej.....	7
1.1. Kierunki zmian w strukturach przestrzennych gminy. Kierunki działań.	7
1.1.1. Struktura przyrodnicza	7
1.1.2. Struktura osadnicza	8
1.1.3. Struktura rolnictwa	11
1.1.4. Struktura terenów turystyczno - rekreacyjnych	11
1.1.5. Infrastruktura techniczna	14
1.1.6. Komunikacja	16
1.1.7. Polityka lokalizacyjna	17
1.2. Obszary strukturalne.....	17
1.2.1. Obszary objęte polityką ochronną	18
1.2.2. Obszary przekształceń	21
1.2.3. Obszary produkcji rolnej i leśnej.....	23
1.2.4. Infrastruktura techniczna	24
1.2.5. Komunikacja	25

2. Realizacja polityki przestrzennej.....	25
2.1. Obszary wymagające objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i koncepcjami urbanistycznymi....	25
2.2. Priorytety celów publicznych - obszary działania	27
2.3. Uwarunkowania realizacji polityki przestrzennej	27
2.3.1. Stabilność polityki gospodarczej	27
2.3.2. Środki i źródła ich pozyskania	27

ETAP II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

A. WPROWADZENIE

Diagnoza uwarunkowań rozwoju gminy Mała Wieś zawarta w pkt.4 części pierwszej stwierdza istotne utrudnienie w procesie funkcjonowania i rozwoju gminy. Brak polityki przekształceń wsi, polityka w zakresie kształtowania budżetów gmin wymagają od samorządów elastycznej koncepcji rozwojowej gminy.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego wyznaczają procesy długookresowych zmian w strukturze przestrzennej gminy.

Procesy te stanowią wynik powiązania celów rozwojowych gminy wyznaczonych przez strategię rozwojową i możliwości wynikających ze stanu istniejącego z aspiracjami.

Z uwagi na brak strategii rozwojowej gminy autorzy studium uznali obowiązek odniesienia się do tego problemu za niezbędny w formie wyznaczenia celów rozwojowych gminy.

Przyjęto zasadę określania celów rozwojowych w układzie wielu celów strategicznych. Wyłonienie celu głównego - misji - winno następować poprzez odniesienie celów strategicznych do aktualnych możliwości i potrzeb społecznych i winno wyrażać się uchwałami rady gminy na okres kadencji.

B. CELE ROZWOJOWE

1. Kierunki rozwoju gospodarczego gminy

Uwarunkowania rozwoju gminy określają skalę problemów w obszarze których następowało będzie przekształcenie przestrzenne gminy.

Z problemów wynika ukierunkowanie celów rozwojowych na podstawowy sektor gospodarki gminy, za który uznano rolnictwo. Natomiast tereny nadwiślańskie stanowią potencjalną bazę rozwojową gminy w zakresie turystyki i rekreacji.

Zarówno rolnictwo jak i tereny rekreacji wymagają wyposażenia w systemy obsługi i infrastrukturę, które winny stanowić niezbędny element rozwoju gminy, wynikający z potrzeby zmian strukturalnych.

Te podstawowe, wyznaczone kierunki rozwoju gospodarczego są podstawą do sformułowania celów strategicznych, pozwalających na zdefiniowanie kierunków rozwoju przestrzennego gminy.

2. Cele strategiczne

Realizacja procesów rozwojowych gminy, uczestniczenie w rozwoju regionu, powiatu, obszarów funkcjonalnych, wymagają zrealizowania wielu celów zadaniowych oznaczonych wspólnym mianem celu strategicznego jakim jest rozwój struktur przestrzennych umożliwiających rozwój gminy w powiązaniu z rozwojem powiatu i regionu (województwa).

We wstępnej wersji studium zagospodarowania przestrzennego b. województwa płockiego znaczna część gminy Mała Wieś znajduje się w obszarze zachowania istniejących form użytkowania, pozostała część objęta programami prze- kształceniowymi.

Wartości przyrodnicze i kulturowe, ich stan a także działalność człowieka tworząca nowe wartości materialne i mająca wpływ na dobra materialne gminy stanowią najważniejszy czynnik aktywności mieszkańców.

Możliwość realizacji tych działań w oparciu o efektywność mieszkańców wyrażona została celem strategicznym ustalającym zrównoważony rozwój gminy.

Jest to cel o najszerszym spektrum celów operacyjnych, zadaniowych.

Realizacja celów strategicznych wymaga odniesienia ich do uwarunkowań rozwoju i możliwości stanu istniejącego.

Odniesienie to powinno mieć postać celów operacyjnych czyli m.innymi zadań polityki przestrzennej.

W pierwszej kolejności oznaczyć należy oczekiwany zakres i charakter zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej i w miarę możliwości parametry tych zmian a następnie zdefiniować obszary podlegające tym przekształceniom, czyli ustalić przestrzenne obszary rozwojowe.

Do najważniejszych celów operacyjnych definiowanych charakterem i zakresem zmian należy zaliczyć zbudowanie czytelnego modelu przekształceń strukturalnych gminy, winien on poprzedzać programy realizacji tych przekształceń aby określić skalę potrzeb, hierarchizację, możliwości i czas realizacji.

C. KIERUNKI ROZWOJU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GSiSNY

1. Cele operacyjne - Zadania polityki przestrzennej.

1.1. Kierunki zmian w strukturach przestrzennych aminy. Kierunki działań

1.1.1. Struktura przyrodnicza

W obszarze gminy funkcjonują tereny objęte różną formą ochrony.

W tych obszarach należy realizować działania o charakterze:

- **ochronnym:**

a) **promowanie technologii i kierunków proekologicznych we wszystkich formach**

działalności gospodarczej,

b) **eliminowanie procesów degradacji środowiska przyrodniczego,**

c) **promowanie rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego, zalesianie gruntów**

marginalnych, nieprzydatnych rolniczo,

d) **kontynuowanie badań w ramach państwowego monitoringu wód powierzchniowych,**

- e) dostosowanie obiektów istniejących do wymagań ochrony środowiska poprzez instalowanie urządzeń zapobiegających jego zanieczyszczeniu,
- f) odbudowa i budowa obiektów małej retencji,
- g) ochrona powierzchni ziemi i wód powierzchniowych i podziemnych,
- wyrównawczym:
 - a) rewaloryzowanie układów wsi
 - b) równoważenie interesów środowiska i potrzeb rozwojowych
 - c) wyposażenie tych terenów w urządzenia poprawiające stan środowiska przyrodniczego
- modernizacyjnym:
 - a) waloryzacja terenów niskich gleb w kierunku: zalesienia, zabudowy produkcyjno - usługowo - mieszkalnej, rekreacji
- rozwojowym
 - b) wyposażenie terenów atrakcyjnych inwestycyjnie w infrastrukturę techniczną,
 - c) wyznaczenie obszarów objętych przygotowaniem inwestycyjnym
 - d) powiększanie terenów biologicznie aktywnych (zwiększanie lesistości).

1.1.2. Struktura osadnicza

Gmina ma charakter wiejski z wykształconym ośrodkiem gminnym, wspomagany wsiami o rozbudowanej obsłudze podstawowej.

Podstawowa sieć wsi to typowa zabudowa wiejska obsługująca przestrzeń rolniczą.

Odrębność przestrzenną w coraz większym stopniu kształtuje zabudowa wsi wzdłuż tras komunikacyjnych. Następuje bardzo zróżnicowana pod względem funkcjonalnym, przestrzennym i kulturowym urbanizacja terenów wiejskich w bezpośrednim sąsiedztwie tych tras. W tej strukturze a także w obszarach zagospodarowania turystycznego należy oczekiwać i przewidywać przekształcenia. Ponadto zmiany przestrzenne obejmują obszary wsi i rolnictwa.

Przyjmuje się zasadę działań wyrównawczych i modernizacyjnych dla funkcji osadniczej, działań rozwojowych w przypadku terenów aktywizacji gospodarczej ukierunkowanej celem strategicznym.

Ważną sferą tych przekształceń są działania przygotowujące gminę do mających nastąpić zmian strukturalnych, a więc przygotowanie terenów rozwoju usług i instytucji pracujących na rzecz rozwoju gminy (specjalizacja obsługi rolnictwa, usługi, zrzeszenia, spółki zawodowe).

Podstawą dla realizacji celów publicznych winny być programy lokalne i ponadlokalne zapisane w programach rządowych i samorządowych i umiejscowione w planie przestrzennym gminy.

W stosunku do terenów wiejskich działania gminy powinny mieć charakter porządkujący i kierunkujący.

Porządkowanie obejmuje uzupełnienie, przebudowy i intensyfikację zabudowy.

Ukierunkowania wyrażone są działaniami zabezpieczającymi rozwój poprzez plany zagospodarowania terenu określające charakter przekształceń (intensyfikacja, przebudowa i rozbudowa, wyznaczenie nowych terenów) oraz zasady ich uzbrojenia

Zmiany te będą dotyczyły:

- terenów mieszkaniowych

Przekształcenia na terenach wsi określają potrzebę rozbudowy sektora usług. Należy założyć wzrost zabudowy mieszkaniowej zabezpieczającej zapotrzebowanie na mieszkania dla sfery usług.

- terenów koncentracji przedsięwzięć publicznych obejmujących najważniejsze z punktu widzenia budżetu gminy działania rozwojowe oraz zadania wynikające z programów ponadlokalnych.

Działania obejmują przygotowanie planistyczne i terenowe, realizacje oraz eksploatację podstawowych urządzeń infrastrukturalnych, obsługujących potrzeby istniejących terenów, zainwestowanie projektowanych obszarów wskazanych do aktywizacji rozwojowej gminy.

- terenów rekreacji

Cel strategiczny rozwoju gminy wyznacza dla rekreacji rolę wspomagającą w zakresie zmian strukturalnych. Rekreacja ma stanowić element restrukturyzacji obszarów wiejskich wykorzystujący walory przyrodnicze gminy. Zakres zmian obejmuje wprowadzenie funkcji turystyczno-rekreacyjnej na obszary ubogich gleb w sąsiedztwie atrakcyjnych krajobrazowo terenów.

Zagospodarowanie turystyczne zobowiązuje gminę do działań zabezpieczających środowisko przyrodnicze, formułując zadania dla polityki planistycznej, lokalizacyjnej, infrastruktury technicznej i komunikacji.

- terenów usług

Zmiana struktury zatrudnienia wynikająca ze zmniejszenia się zatrudnienia w rolnictwie na rzecz usług nakłada obowiązek określenia zasad rozwijania tej sfery działalności gospodarczej oraz zasad jej lokalizacji.

Podstawową zasadą winna być koncentracja usług (z wyłączeniem usług rekreacyjnych i specjalistycznych usług dla rolnictwa) w obszarach zurbanizowanych. Te wyłączenia muszą jednak uwzględniać rachunek efektywności ekonomicznej i ładu przestrzennego.

Zmiany wymagają wyznaczenia obszarów koncentracji usług w formie planów zagospodarowania.

- terenów rozwojowych

Dla efektu promocyjnego gmina zabezpieczy wyznaczenie i przygotowanie terenów dla nowych działalności gospodarczych (inwestorów strategicznych). Działaniami towarzyszącymi wyznaczaniu nowych terenów winna być dokonywana intensyfikacja i rozbudowa istniejących obszarów usług zachowująca lub ustanawiająca standardy funkcjonalne i przestrzenne.

Dla terenów rozwojowych i intensyfikacji produkcji gmina ustali politykę przestrzenną określającą formy i zasady przestrzenne i lokalizacyjne.

1.1.3. Struktura rolnictwa

Analiza gminy na tle powiatu plockiego sytuuje rolnictwo gminy powyżej średniej powiatowej (udział gospodarstw rolnych powyżej 5 ha wynosi 57%). Środkowa i południowa część gminy objęta jest znacznymi zmianami funkcjonalnymi wynikającymi z restrukturyzacji a więc działaniami rozwojowymi a także wyrównawczymi w zakresie infrastruktury technicznej.

Północna część gminy jest obszarem o potencjale rolniczym o niewielkich zasobach przyrodniczych.

Oczekiwanie rozwoju wskazuje na konieczność podejmowania działań o charakterze rozwijania aktywności społecznej, mimo wysokiej aktywności społecznej w skali powiatu.

Istotne jest:

- wskazanie terenów możliwych do zainwestowania rozwojowego (produkcja usługi),
- działanie organizacyjno - ekonomiczne wspierające rozwój tych terenów (fundacje, fundusze pomocowe, spółki).

Włączenie części terenów w krajowy system obsługi komunikacyjnej wymaga prowadzenia polityki przestrzennej zabezpieczającej z jednej strony cele rozwoju z drugiej wartości rolnicze i przyrodnicze a także potrzeby i prawa mieszkańców tych obszarów.

Podobnych działań wymagają kierunki przekształceń obszarów rolniczych w tereny zalesione.

1.1.4. Struktura terenów turystyczno - rekreacyjnych

Przedstawiona w odrębnym opracowaniu strategia rozwoju produktu turystycznego ma charakter docelowy. Celem strategii jest taki rozwój produktu turystycznego, aby gmina i jej mieszkańcy uzyskali jak największe dochody z turystyki

w warunkach ekorozwoju. Ważnym celem jest także osiągnięcie wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej przez rozwój:

- bazy turystycznej, głównie lotniskowej,
- rolnictwa, nastawionego na produkcję artykułów żywnościowych na użytek turystów, w tym w znacznej mierze bazy agroturystycznej,
- innych usług związanych pośrednio z rozwojem turystyki (np. produkcji pamiątek turystycznych) i usług związanych z wprowadzaniem nowych obiektów lotniskowych, zarówno na etapach inwestycyjnych, jak również w trakcie funkcjonowania obiektów.

Na podstawie przedstawionych uwarunkowań rozwoju turystyki określić można następujące, preferowane formy turystyki i związane z nimi jednostki obsługi. Są to:

1. turystyka pobytowa:

- w formach lotniskowych na istniejących i projektowanych terenach budownictwa lotniskowego na działkach o powierzchni nie mniejszej niż:
 - 20 arów - na terenie położonym między drogą Zakrzewo - Podgórze a strefą zboczową,
 - 0,5 ha - na terenie położonym na północ od strefy zboczowej
 - pobyty w obiektach całorocznych adaptowanych z zabudowy wiejskiej dla turystyki głównie w formach agroturystyki,

2. turystyka kwalifikowana: wędrówki piesze, rowerowe, konne, głównie w oparciu o szlak turystyczny pieszy a turystyka konna także w oparciu o szlak turystyki konnej i ośrodek turystyki i rekreacji konnej, jak również obiekty znajdujące się poza terenem gminy (np. na terenie gminy Wyszogród). Wędrówki wodne tratwami po Wiśle (z proponowanym punktem początkowym w Wyszogrodzie) i punktem etapowym wędrówek w rejonie Zakrzewa.

3. turystyka specjalistyczna: wędkarstwo w oparciu o projektowaną rybaczówkę,

4. formy wypoczynku świątecznego w oparciu o wyspecjalizowane tereny obsługi wypoczynku świątecznego: tereny rekreacyjne nad Wisłą, plaże, parkingi itp.,
5. obsługa drogowego ruchu turystycznego wzdłuż trasy drogowej Płock - Wyszogród - Zakroczym - Warszawa w oparciu o istniejące i projektowane parkingi.

Problem restrukturyzacji zagospodarowania turystycznego na terenie gminy związany jest z podwyższaniem standardu istniejących obiektów letniskowych, wprowadzaniem nowych elementów zagospodarowania turystycznego, zwłaszcza terenów zabudowy letniskowej oraz wprowadzaniem większych niż dotychczas powierzchni działek przeznaczonych dla budownictwa letniskowego.

Dla terenów o przewidywanym natężeniu ruchu turystycznego oraz szczególnym znaczeniu w rozwoju funkcji turystycznych proponuje się opracowanie szczegółowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Zagospodarowanie turystyczne dla potrzeb obsługi w/w preferowanych form turystyki - poza istniejącymi - obejmować powinno wprowadzanie następujących nowych elementów zagospodarowania turystycznego (mapa 1):

- obiekty budownictwa letniskowego,
- obiekty zabudowy wiejskiej adaptowane dla turystyki,
- rybaczówka,
- ośrodki turystyki i rekreacji konnej,
- ośrodki obsługi terenów zabudowy turystycznej i letniskowej (tereny usług rekreacyjnych).

Walory turystyczne omawianego terenu zasadniczo predestynują go do rozwoju form turystyki letniej. Istnieją jednak możliwości przedłużenia sezonu turystycznego w okresie wiosennym i jesiennym oraz w znacznie mniejszym stopniu zimą (głównie wędkarstwo, wędrowki konne, agroturystyka). Znaczne możliwości przedłużenia sezonu turystycznego związane są z rozwojem agroturystyki, która na tym terenie stanowić może jedną z istotnych form ruchu turystycznego. Szczególnie duże możliwości rozwoju agroturystyki występują w miejscowościach: Zakrzewo, Podgórze i Wólka Podgórska.

1.1.5. Infrastruktura techniczna

Ustanowienie standardów wyposażania w infrastrukturę techniczną odpowiednich obszarów będzie stanowiło o efektywności rozwojowej gminy.

Zadania w tej sferze należą do najliczniejszych i często kosztownych chociaż nie zawsze wymiernych, ale realizowanych z budżetu gminy lub z programów ponadlokalnych.

Do najważniejszych należy zaliczyć:

- budowę systemu gazyfikacji przewodowej, co daje możliwość stosowania gazu do celów bytowo-gospodarczych i grzewczych w indywidualnych i lokalnych źródłach ciepła (polityka wyrównawcza), zaopatrzenie w gaz przewodowy obszarów o zwartej zabudowie i terenów w pobliżu gazociągów
- zaopatrzenie w wodę w systemie grupowych wodociągów wiejskich terenów istniejącego i projektowanego zainwestowania. Zabudowa rozproszona pozostająca poza zasięgiem systemu zbiorowego może być zaopatrywana ze źródeł indywidualnych (polityka wyrównawcza)
- zabezpieczenie źródeł zaopatrzenia w wodę; ustalenie stref ochronnych drogą decyzji administracyjnych dla ujęć wód podziemnych (polityka ochronna)
- zabezpieczenie odpowiedniej jakości wody pitnej i niezawodności funkcjonowania systemów wodociagowych (polityka modernizacyjna)
- rozbudowa rynku unieszkodliwiania odpadów
- Program budowy urządzeń oczyszczających ścieki.

Po dokonaniu diagnozy i określeniu mocnych i słabych stron określono kierunki rozwoju infrastruktury technicznej zgodnie ze zrównoważonym rozwojem gminy:

- przyjęto politykę modernizacyjną polegającą na utrzymaniu stanu istniejącego i poprawie funkcjonowania istniejących systemów
- politykę rozwojową, która określa kierunki rozwoju w perspektywie poprzez rozszerzenie obszarów obsługiwanych przez systemy.

Priorytet nadano gospodarce ściekowej.

Polityka realizowana będzie poprzez działania j.n.

Przedmiot	Polityka modernizacyjna	Polityka rozwojowa
Gospodarka ściekowa	kontynuacja budowy kanalizacji sanitarnej w Małej Wsi sukcesywna likwidacja nieszczelnych szamb popularyzacja budowy przydomowych oczyszczalni dla luźnej zabudowy na terenie gminy	opracowanie koncepcji uporządkowania gospodarki ściekowej w gminie obsługa terenów rozwojowych poprzez: rozbudowę sieci kanalizacyjnej w Małej Wsi planowanie nowych rozwiązań dla terenów przeznaczonych do inwestowania budowa oczyszczalni ścieków w Dzierżanowie
Gospodarka wodna	kontynuacja budowy sieci wodociągowej w oparciu o istniejące stacje spięcie obu układów (Przytóry Główny)	obsługa terenów rozwojowych wprowadzanie oszczędnej gospodarki wodnej
Gospodarka cieplna	- modernizacja istniejących kotłowni (paliwo ekologiczne) likwidacja stałych kotłowni	wdrażanie nowoczesnych systemów grzewczych opracowanie projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło (Prawo energetyczne Dz.U. Nr 54/97)
Zaopatrzenie w gaz	-	budowa sieci doprowadzającej gaz na tereny gminy
Gospodarka odpadami	zabezpieczenie bezpiecznego dla środowiska kontrolowanego procesu unieszkodliwiania odpadów poprzez: - wprowadzanie segregacji odpadów a) u źródła b) pośredniej (Wilkanowo)	popularyzacja małych kompostowni w gospodarstwach indywidualnych maksymalny odzysk surowców wtórnych budowa gminnego wysypiska odpadów

Przedmiot	Polityka modernizacyjna	Polityka rozwojowa
	- zwiększenie ilości pojemników w gminie	prowadzenie polityki gospodarki małoodpadowej
Melioracje i mała retencja	- kontynuacja melioracji użytków rolnych	realizacja ustaleń przyjętych w opracowaniu „Program małej retencji w woj. płockim” opisać, z 1997 r.

1.1.6. Komunikacja

Systemy transportowe decydują o dynamice życia gospodarczego i społecznego gminy.

Dotychczasowe działania gminy wskazują na pozytywne kierunki w zakresie rozwoju i modernizacji układu dróg.

Kontynuowanie polityki modernizacyjnej oraz tworzenie korzystnych uwarunkowań dla rozwoju sieci drogowej a przede wszystkim do włączenia terenu gminy w obszar obsługi przez krajowy układ dróg należy uznać za podstawę działania gminy w systemie komunikacyjnym ponadlokalnym.

W obszarze gminy funkcjonują rozbudowane struktury komunikacyjne.

Położenie gminy skutkuje rozbudowaną siecią dróg krajowych o znaczeniu międzyregionalnym droga Nr 62.

W odniesieniu do tych dróg winny funkcjonować programy rządowe, których wpisanie w zadanie przestrzenne gminy ma swoje ustawowe procedury.

Należy podkreślić potrzebę zabezpieczenia terenów dla zmian w odniesieniu do zarówno przestrzennych jak i technicznych przekształceń powyższych dróg i terenów obsługiwanych.

Rozbudowany system dróg powiatowych kształtuje obsługę podstawową obszaru gminy wymaga jednak działań:

- modernizacyjnych w odniesieniu do stanu istniejącego

- rozwojowych w odniesieniu do obszarów niedoinwestowanych w system obsługi komunikacyjnej lub przeznaczonych do rozwoju i przekształceń.

1.1.7. Polityka lokalizacyjna

Harmonijny i planowy rozwój gminy wymaga określenia zasad kształtowania przestrzeni i racjonalizacji przekształceń. Zmiany będą następowały o różnej dynamice z różnych potrzeb, adekwatnie więc musi być polityka planistyczna. Nadrzędnym elementem przyjętych działań planistycznych jest określenie potrzeb interesu publicznego oraz ich hierarchizacja. W następnej kolejności niezbędnym będzie ustalenie zasad kształtowania przestrzennego dla terenów intensywnych zmian rozwojowych o charakterze urbanizacyjnym oraz dla terenów przekształceń wsi.

Dla terenów urbanizowanych, o dużej dynamice zainwestowania niezbędna jest określona aktami prawa miejscowego kontynuacja lokalizacyjna (plany zagospodarowania przestrzennego - plany zabudowy, koncepcje urbanistyczne). Wynikające z określanych celów rozwojowych zasady przekształceń odniesiono do poszczególnych obszarów strukturalnych.

1.2. Obszary strukturalne

Teren gminy jest zróżnicowany pod względem zainwestowania, różne więc są kierunki zmian w poszczególnych obszarach strukturalnych - obszarach działań podlegających istotnym przekształceniom.

Studium wyróżnia obszary:

- objęte polityką ochronną,
- obszary objęte przekształceniami, obszary przekształceń wsi,
- tereny infrastruktury technicznej.

1.2.1. Obszary objęte polityką ochronną

Wyróżniono obszary ze względu na rodzaj ochrony:

- a) obszary rezerwatów
- b) obszar chronionego krajobrazu doliny rzeki Wisły z propozycją ograniczenia obszaru od strony północnej drogą nr 62
- c) inne formy ochrony przyrody dot. pomników przyrody chronionych w/g ustawy o ochronie przyrody oraz drzewostanów w parkach podworskich chronionych z ustawy o ochronie dóbr kultury
 - zachowanie wartości krajobrazu kulturowego na terenach przewidzianych do inwestowania
- d) obszary i obiekty kulturowe

1. Formy działań:

Wszystkie stanowiska archeologiczne odkryte na terenie Gminy zostały wpisane do ewidencji dóbr kultury dawnego województwa płockiego i podlegają ścisłej ochronie konserwatorskiej na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury. O sposobie ich ochrony decyduje obecnie Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków poprzez Kierownika Delegatury Służby Ochrony Zabytków w Płocku i podległą mu inspekcję zabytków archeologicznych. Wszelkie działania związane z planowanymi inwestycjami w obrębie stanowisk archeologicznych oraz ich strefy ochronnej mogą być podejmowane dopiero po uzyskaniu zezwolenia ww. służb konserwatorskich i po spełnieniu ustalonych w nim warunków, określonych indywidualnie dla poszczególnych stanowisk. W przypadku zagrożeń wynikających z planów inwestycyjnych koszty ratowniczych badań wykopaliskowych ponosi inwestor. Najpoważniejszym wyzwaniem stojącym w chwili obecnej przed służbą konserwatorską jest zakończenie rozpoznania terenu gminy.

Wszelkie przypadkowe odkrycia nowych śladów obiektów bądź zabytków archeologicznych należy zgłaszać do inspekcji archeologicznej w Delegaturze w Płocku Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego.

Obiekty zabytkowe, wpisane do rejestru zabytków lub ujęte w ewidencji konserwatorskiej, chronione są przepisami prawnymi, zawartymi w systemie ochrony dóbr kultury. Na ów system składają się przepisy ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury z aktami wykonawczymi, ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawy prawo budowlane. Wszelka działalność związana tak z obiektami jak ich otoczeniem, winna być uzgadniana z organami służby konserwatorskiej i poprzedzona uzyskaniem indywidualnych wytycznych konserwatorskich. Na prowadzenie prac przy zabytkach

- dobrach kultury wpisanych decyzją administracyjną do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie zezwolenia służb konserwatorskich. Dobra kultury ujęte w ewidencji konserwatorskiej są przewidywane do wpisania do rejestru zabytków - jedyną przeszkodą w dopełnieniu tej formalności jest sporządzenie odpowiedniej dokumentacji naukowej. Stąd wymogi konserwatorskie stawiane działaniom związanym z obiektami zewidencjonowanymi są w zasadzie identyczne, jak w przypadku zabytków. Różnice są tylko proceduralne, bowiem działania związane z dobrami kultury wymagają uzyskania przez inwestora nie zezwolenia, a pozytywnej opinii urzędu konserwatorskiego.

Nadrzędnym wymogiem, wynikającym tak z przepisów prawa jak i imperatywu utrzymania dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego, jest maksymalne zachowanie substancji zabytkowej poprzez remonty obiektów nieruchomych, pielęgnację i renowację założeń zieleni, konserwację zabytków ruchomych. Obiekty zdegradowane winny zostać poddane rewaloryzacji.

Obowiązek prowadzenia dokumentacji związanej z ewidencją dóbr kultury nakłada na zarządy gmin rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 września 2000 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków i centralnej ewidencji dóbr kultury. Zarządy gmin, w myśl tego rozporządzenia, zobowiązane są do wykonania, w terminie, który nie został określony, kart ewidencyjnych dóbr kultury - nieruchomych, ruchomych i archeologicznych. Problem ten wymaga ścisłej współpracy pomiędzy samorządami terytorialnymi i służbą konserwatorską.

2. Obszary działań:

W zakresie ochrony konserwatorskiej obiektów nieruchomych należy podjąć następujące działania - tak w obrębie obiektów jak i w ich strefach ochrony konserwatorskiej :

1. Dla najcenniejszych obszarów funkcjonalno - przestrzennych należy wykonać w pierwszej kolejności plany szczegółowe zagospodarowania przestrzennego. Dotyczy to Małej Wsi. Proces planistyczny należy poprzedzić wykonaniem dla tego obszaru studium historyczno - urbanistycznego, wyczerpującego zakres ochrony dóbr kultury.
2. Do bezwzględneho zachowania należą obiekty nieruchome w rejestrze i ewidencji konserwatorskiej. Część z nich wymaga przeprowadzenia remontów bieżących, część kapitałnych, część należy poddać rewaloryzacji. Zakres niezbędnych działań winny określić ekspertyzy konserwatorskie i konstrukcyjne. Dwa zespoły zabytkowe są postulowane do zmiany sposobu użytkowania - zbliżenia jej do pierwotnego - niewielkich siedzib rodowych: Podgórze i Główny.
3. Parki zabytkowe w Brodach Małych, Dzierżanowie, Główny, Lasocinie, Małej Wsi, Nakwasinie i Podgórzu, wymagają wykonania projektów rewaloryzacji oraz ich realizacji - poprzez zespoły projektowe i wykonawcze posiadające odpowiednie przygotowanie i doświadczenie zawodowe. Parki z terenu Gminy, z racji naturalnego zużywania się materiału zielonego, klęsk żywiołowych lub świadomej, niszczącej działalności człowieka, zostały zubożone tak pod względem ilościowym, jak i jakościowy - wiele drzew zostało usuniętych, część gatunków, także rodzimych, wypadła. Pozacierały się historyczne układy dróg, ścieżek spacerowych, punktów widokowych. Parkom tym należy przywrócić ich historyczne walory i odtworzyć ich rolę w krajobrazie.
4. Na zabytkowych cmentarzach przykościelnych w Orszymowie i w Zakrzewie należy przywrócić dawny drzewostan. Na cmentarzu przykościelnym w

Orszymowie i parafialnym w Zakrzewie należy wykonać konserwację nagrobków zabytkowych.

5. Zabytkowe obiekty techniki - gorzelnia w Podgórzu Parcelach i młyn w Podgórzu Rychlik wymagają natychmiastowego zagospodarowania i remontów kapitalnych.

1.2.2. Obszary przekształceń

Z uwagi na różnorodność występujących funkcji jak również zakładanych różnych zmian przestrzennych zdefiniowano wyróżnienie obszarów wg funkcji projektowanych i adaptowanych:

- a) obszary mieszkalnictwa pozarolniczego stanowią podstawową tkankę terenów wsi gminnej Mała Wieś a także ośrodków obsługi terenów wiejskich i terenów turystycznych. Zakłada się adaptację i rozbudowę istniejących a także projektowanie nowych zespołów mieszkaniowych w obszarze terenów rozwojowych.

Z analizy mchu budowlanego, z projektowanych zmian w strukturze inwestowania, przyjmuje się rozwój tych terenów w miejscowości Mała Wieś i w terenach turystycznych w południowej części gminy a także w obszarze oddziaływania drogi krajowej nr 62.

Dla rozwoju obsługi terenów rolnych należy zabezpieczyć nowe tereny dla osób zatrudnionych poza rolnictwem, odchodzących z rolnictwa, nowe miejsca pracy na obszarach wiejskich.

Potrzebie wyznaczenia lokalizacji terenów produkcji i usług winno towarzyszyć równoległe wyznaczenie lub rozszerzenie terenów mieszkaniowych.

Na terenach atrakcyjnych turystycznie będzie następowało intensywne, indywidualne przekształcenie terenów rolnych w teren rekreacyjno - mieszkaniowy.

Studium zakłada:

- uzupełnianie istniejących lub wyznaczonych planami zespołów zabudowy mieszkaniowej Mała Wieś, Dzierżanowo, Podgórze, Brody

- wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych: obszary południowe
 - 1) jako towarzyszących miejscom pracy (strefa oddziaływania drogi nr 62)
 - 2) terenów mieszkaniowo - rekreacyjnych (gospodarstwa leśne) na działkach powyżej 3 ha.

b) obszary zainwestowania publicznego

Przyjmując układ obsługi gminy przez wieś gminną Mała Wieś i m.Płock za przestrzennie poprawny, podkreślić należy potrzebę doinwestowania obszaru gmin do standardów rozwoju zrównoważonego, szczególnie zabezpieczając obszary ekstensywnego rolnictwa.

Rozwój sektora usługowego, mieszkalnictwo, wyznaczenie terenów rozwojowych zobowiązuje gminę do zabezpieczenia terenów i realizację inwestycji celu publicznego.

Poza celami technicznymi należy zapisać w celach publicznych rozbudowę funkcji edukacyjnych, zdrowotnych i promocyjnych.

Politykę lokalizacyjną celu publicznego gmina realizuje w formie planów zagospodarowania opracowanych dla całych obszarów lub terenów funkcjonalnych w powiązaniu z podstawowymi elementami zagospodarowania jednostki osadniczej.

c) obszary turystyki i wypoczynku

Konieczność zagospodarowania obszaru ekstensywnego rolnictwa będzie ważnym zagadnieniem rozwoju gminy, znacznym wysiłkiem ekonomicznym i organizacyjnym a także promocyjnym.

Naturalne korzystne warunki do rozwoju funkcji rekreacyjnej mają obszary wzdłuż rzeki

Wisły położone na południe od drogi krajowej nr 62.

Polityka lokalizacyjna winna ustalić standardy dla tych obszarów:

- 1)** określające funkcje wykluczone z uwagi na krajobrazowo-rekreacyjne i przyrodnicze walory (przemysł, fermy, usługi uciążliwe)
- 2)** określające minimalne wielkości działek przeznaczonych pod zainwestowanie letniskowe 2000 m² bez prawa dalszego podziału

- 3) projektowania urbanistycznego i architektonicznego z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego
- 4) niezbędnego wyposażenia technicznego terenów zainwestowania.

1.2.3. Obszary produkcji rolnej i leśnej

Zgodnie z przyjętymi celami strategicznymi rozwoju wschodnie i północne tereny gminy włączone zostały w strefę restrukturyzacji i aktywizacji produkcji rolnej. Działania gminy w tym obszarze koncentrować się winny na:

- ochronie rolniczej przestrzeni produkcyjnej lokalizując zabudowę mieszkaniową i usługową w ośrodkach obsługi wsi w strefie koncentracji zabudowy zagrodowej
- wspieraniu różnych form usług dla rolnictwa wzbogacających ofertę miejsc pracy dla ludzi odchodzących z produkcji rolnej
- inicjowaniu tworzenia przestrzeni dla producenckich organizacji obrotu i przetwórstwa produktów rolnych,
- restrukturyzacja produkcji rolniczej w kierunku produkcji leśnej na obszarach grantów klas bonitacyjnych V, VI,

Pozostała część gminy - zakwalifikowana do strefy restrukturyzacji funkcjonalnej obszarów - podlegać będzie istotnej przebudowie.

Będzie następowała transformacja funkcjonalna przestrzeni rolniczych w obszary rekreacji, w nowe funkcje mieszkaniowe, w nowe funkcje usługowo - przemysłowe.

Głębokie zmiany w zagospodarowaniu tych terenów wymagają rozwinięcia przyjętych kierunków rozwoju w postaci programu restrukturyzacyjnego i odpowiednich planów zagospodarowania przestrzennego (tereny turystyczne, usługowe, przyrodnicze, zalesienie).

Także należałoby z udziałem mieszkańców zainicjować powołanie lub utworzenie zorganizowanej formuły (spółka, zrzeszenie, fundacja) wspierającej i zabezpieczającej organizacyjnie zachodzące procesy.

1.2.4. Infrastruktura techniczna

Większość działań związana jest z całością obszaru gminy.

Ustalenie hierarchii ważności celów obszarowych czy strukturalnych (np. tereny mieszkaniowe, przemysłowo - usługowe itp.) winno być również odniesione do kierunków realizacji poszczególnych składników infrastruktury technicznej.

Podstawowe obszary działań to:

- spięcie istniejących stacji wodociągowych w Przykorach i Głównicy
- obszary o zwartej zabudowie istniejącej i przewidziane do rozwoju - przewidzieć należy uporządkowanie gospodarki ściekowej poprzez realizację kanalizacji lokalnych z małymi oczyszczalniami, dla Wilkanowa, Orszymowa, Lasocina, Nowosina i Święcie
- dla obszarów północnych rozwiązać możliwość budowy wspólnej oczyszczalni na bazie urządzeń kanalizacyjnych w b.PGR Dzierżanowo.

Tereny nadwiślańskie wymagają opracowania dot. sposobu zabudowy w aspekcie istniejącego zagrożenia powodziowego.

- obszary o luźnej zabudowie i właściwej budowie geologicznej należy zainteresować budową przydomowych oczyszczalni
- do czasu realizacji gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Zdziań W. (gm. Staroźreby) - Czerwińsk gmina nie będzie mogła realizować sieci gazowej wg. opracowanej koncepcji
- gmina nie posiada własnego składowiska odpadów - należy realizować program selektywnego gromadzenia odpadów opracowany przez Związek Gmin Regionu Płockiego
- sieć elektroenergetyczna w gminie generalnie wymaga modernizacji i budowy nowych urządzeń w związku ze wzrostem obciążeń i obowiązujących przepisów
- w celu poprawy obsługi mieszkańców w zakresie telekomunikacji konieczna jest ich rozbudowa.

1.2.5. Komunikacja

Działania gminy w zakresie zaspokajania potrzeb komunikacyjnych mieszkańców należy uznać za dobre i ich kontynuacja winna znaleźć odzwierciedlenie w zadaniach realizujących politykę rozwoju gminy.

Rozwój gminy, wyrażony w celach strategicznych podkreśla znaczenie powiązań komunikacyjnych całej gminy jak i poszczególnych obszarów funkcjonalnych z gospodarką regionalną.

Szansą rozwojową dla gminy jest modernizacja drogi krajowej Nr 62 relacji Płock - Warszawa jako aktywizacji terenów, wzmocnienie produkcji a tym samym i aktywności społeczeństwa gminy.

Ponadto cele rozwojowe gminy wskazują na potrzebę domknięcia układu komunikacyjnego gminy w południowej części gminy (obsługa terenów rekreacji) uzupełniając układ drogowy lokalny i system ścieżek rowerowych, pieszych i konnych. Niezależnie od lokalizowania zadań rządowych i samorządowych województwa na obszarze gminy za obszar przekształceń komunikacyjnych należy uznać tereny rozwojowe działalności produkcyjno-handlowo-usługowych.

Uzupełnienie systemu dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych drogami gminnymi dla powyższych funkcji a także dla rozwoju mieszkalnictwa to program dla którego realizacji potrzebna będzie decyzja dotycząca hierarchii i nakładów.

2. Realizacja polityki przestrzennej

2.1. Obszary wymagające objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i koncepcjami urbanistycznymi

Regulacje przestrzenne zapewniające realizację przyjętych celów rozwojowych muszą obejmować swoim zasięgiem między innymi następujące zagadnienia:

- zabezpieczenie interesów publicznych i obywateli
- uciążliwość inwestycji dla środowiska
- zmiany jakie inwestycja wywoła w strukturze przestrzennej.

Powyższe zagadnienia występują w obszarach:

- przekształceń struktury funkcjonalnej lub przestrzennej
 - a) obszary lokalizacji inwestycji celu publicznego
 - b) obszary zespołów zabudowy mieszkaniowej
 - c) obszary ośrodków i obiektów usług, handlu i przemysłu
 - d) obszary zespołów zabudowy rekreacyjnej i wypoczynku
 - e) obszary koncentracji przedsięwzięć sektora prywatnego
 - f) obszary restrukturyzacji lub rewitalizacji
- funkcji ochronnych elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Uznaje się za niezbędne opracowanie w kolejności wynikającej z potrzeb

- planów miejscowych dla:
 - 1) zespołów osadniczych terenów wsi gminnej Mała Wieś, Podgórze, Brody i innych terenów funkcjonalnych w miarę potrzeb określonych przez Radę Gminy.
Zakres terenowy tych planów winien obejmować minimum obszary jednorodne funkcjonalnie w danej jednostce osadniczej np. zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zabudowa usług, zabudowa produkcji
 - 2) terenów zabudowy rekreacyjnej wyznaczonych jako wyodrębnione fizjograficznie i przestrzennie zespoły zabudowy o wysokich wartościach krajobrazowych (wybrane tereny wsi Zakrzewo, Podgórze, Chylin)
 - 3) terenów lokalizacji celów publicznych wg programów realizacji celów rozwojowych (oczyszczalnie, unieszkodliwianie odpadów, ujęcie wody, inwestycje oświaty, zdrowia, kultury)
- koncepcji urbanistycznych i planów ochrony:
 - 1) terenów rozwojowych Węgrzynowo, Brody Duże i koncentracji inwestycji sektora prywatnego oraz terenów rekreacyjnych
 - 2) terenów ochrony wartości przyrodniczych (parki, rezerваты) i kulturowych.

2.2. Priorytety celów publicznych

Priorytety inwestycji oraz przedsięwzięć w zakresie zadań publicznych wynikają z eliminacji uciążliwości, zwiększenia atrakcyjności gminy i likwidacji negatywnych procesów.

Za najważniejsze uznaje się zadania:

a) zapobiegające negatywnym procesom:

- ochrona wartości przyrodniczych i kulturowych (wprowadzenie zadań ponad- lokalnych do planów miejscowych)
- budowa instytucji pomagających procesom restrukturyzacji wsi i przeciw działającym powstawaniu sfery ubóstwa
- poprawianie standardów w zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

b) stymulujące rozwój gminy:

- wyznaczenie obszarów strategicznych dla inwestycji
- promocja gminy
- wzrost wykształcenia i świadomości mieszkańców.

2.3. Uwarunkowania realizacji polityki przestrzennej

2.3.1. Ustalenie Studium dot. wyznaczenia podstawowych zadań dostarcza gminie danych o wszystkich obszarach życia społecznego i gospodarczego. Daje podstawę do określania hierarchii, ich koordynowania z zadaniami ponadlokalnymi, monitorowanie i korygowanie.

2.3.2. Środki i źródła ich pozyskania

Realizacje celów rozwojowych wymagają wygospodarowania lub pozyskania środków.

Wygospodarowane środki należy kierunkować na rozwój dziedzin gospodarki przynoszących dochody. Należy podkreślić słabość ekonomiczną gminy w relacji do niezbędnego zakresu celów zabezpieczających rozwój gminy.

Pozyskiwanie środków to przede wszystkim środki rządowe w formie dotacji i subwencji.

Źródłem pozyskania środków są również programy pomocowe związane z procesem przygotowań naszej gospodarki do wejścia w struktury Unii Europejskiej. Pozyskiwanie środków z tych programów wymaga przygotowania i edukacji społeczności gminy.

Świadomość zachodzących zmian, własnych możliwości i efektów działań wynikających z kierunków otwiera możliwości dokonania słusznych wyborów i odwagi oraz konsekwencji w ich realizacji.